

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Joan Maragall i "La Vaca Cega"

D'En Maragall ja vam parlar-ne el primer dia. Pujàvem amb l'Apa cap a Senillers i, de tant en tant, ens aturàvem a mirar l'alta muralla de cristall del Cadí, que barra l'horitzó amb la seva serralada. Totes les muntanyes s'enfosquien en el crepuscle. Montellà, Bèixac, Querforadat, s'emblaven, s'ennegrien i es retallaven amb contorn dur sobre un cel emmelat per la llum blau clar de la lluna plena. Però, el

ragall. Tot està intacte. El seu esperit. I el seu respecte.

—A Senillers vam anar-hi al cap de sis mesos de casats. Baixàvem a Martinet i des d'allí pujàvem al balneari. Maragall hi va escriure algunes *Pirenengues*. Hi va escriure, sobretot—ho recordo molt bé—, la famosa del «prat ben verd sota d'un cel ben blau». Era un prat molt bonic que hi havia mateix de la casa. Encara hi és? Però *La Vaca Cega*, a desgrat del que digui Pijoan, que va escriure el llibre de memòria, a desgrat del que, amb bona fe, pugui semblar a molts, la veritat—i és això, oi? el que interessa—, la veritat és que va ésser escrita a Sant Joan de les Abadesses.

«Passàvem temporada a casa un cosí i, a les tardes, amb els pares de Maragall, que ja eren vells, amb les meves germanes, amb criatures, amb mainaderes, en fi! tota una colla anàvem a la Font d'En Cubilà, als afores de la vila, cap al camí de Camprodon. Era una font que rajava en una pica, en una placeta guardada d'arbres i bancs. I un dia, ens va esperar una vaca que venia a nosaltres amb un pas insegur, vacilant, estrany. Em sembla que la veig! Tot-hom va alçar-se i va fugir. El meu marit va quedar-se. Era la vaca cega! Va beure aigua i Maragall va parlar amb el vailet que «d'un cop de roc llençat amb massa traça va desfer-li un ull». Arribant a casa, va entrar de dret al despatx, va tancar-s'hi, i en sortir-ne, duia la poesia a la mà. Pocs dies després, trametia aquesta còpia al seu bon amic Soler i Miquel.»

—Tenim a la nostra memòria, però, la confusió—segueix donya Clara Noble—deu haver vingut del fet que *La Vaca Cega* va publicar-se en el volum de *Pirenengues* escrites a Senillers. Però la veritat és que fou inspirada a la Font d'En Cubilà, i escrita a Sant Joan de les Abadesses. El meu record, sobre tot això, és molt precís. Però hi ha, encara, el testimoni del mateix Maragall que en una lletra al seu amic Roure publicada en el volum quart de les obres completes, pàgina 113, diu: «En l'*Avenç* trobaràs una poesia que vaig fer a Sant Joan, *La Vaca Cega*. Per cert que fa dos anys, passant per Sant Joan, vaig voler ensenyar als meus fills el lloc on el seu pare va escriure *La Vaca Cega*. Quina llàstima! Els bancs són fora i en el lloc de la pica esmolada on va beure la vaca hi ha un safareig.

«Quedi, doncs, ben aclarit per sempre. *La Vaca Cega* és escrita a Sant Joan de les Abadesses. I les *Pirenengues*, gairebé totes, són escrites a Senillers. Es d'allí, de Senillers, que el meu germà sortia a «pedre's entre les boires, caçant l'isard». Recordo els versos de Maragall, *En la mort d'un jove*? Era aquest germà meu.

I tot d'un cop t'has esllanguit per terra amb els ulls admirats.

Però a fora, al camp, era un ponent dolcíssim.

Quin record en tinc de Senillers! Que sovint, En Maragall anava al prat magnífic de sobre la casa, aquell prat del qual digué:

Ben agut a terra com me plau el veure davant meu, en costa suau un prat ben verd, sota d'un cel ben blau...

JOAN ALAVEDRA

Els Dijous — Blancs L'INSACIALE

Ben dotat per la naturalesa amb aire d'opulència, l'insaciable fa saltar la cendra del seu cigar amb el dit, centra d'un solitari; obre la tabaquera davanter de molta gent i solament convida quan el seu gest pot ésser corejat i les faixes horades en públic. Per això, una de les coses que més li plauen és col·locar paulatinament uns quants havans al marc de l'escauari de revistes, la nit del benefici de l'ador còmic, i sentir com els espectadors elogi la seva esplendidesa.

Gormand a totes hores, prefeix, però, aquelles de la transició de la llum artificial a l'alba per asseure's davanter d'un plat de bullaresa, untar el filet amb nostàlia i combinar una varietat d'embotit. De vegades, és ell mateix que idea un condiment per tal de sorprendre el paladar i veure, qualsevol dia, el seu nom unit a la llista dels àpats. Famos pel seu tast, se'l requereix, a voltes, per triar els vins que han d'acompanyar un sopar de compromís i pretén haver inventat una dotzena de còctels.

Si algú el titllés de voluble en l'amor, esclafiria de riure, perquè és en el seguit de tripijocs que es considera més constant i, pel seu gust, transportaria en el seu dues places una beutat nova cada dia: la manicura fàcil, la dactilògrafia romàntica, la vidua que cerca un modest passant complementari, la taxi-girl que cobeja un renard argentí i s'accontenta amb una fell de comill, l'evadida de la llar incòmoda... Per a l'insaciable, no hi ha catau desconegut, ni pis de luxe suspecte per estrenar, ni cas inèdit. Amb paraules grasses, afirma que sap totes les tresqueres del món galant i que el seixanta per cent de les concurrents a les terrasses dels cafès concedeixen favors íntims.

—Us en farieu creus de la quantitat de senyores que atorguen gràcies!—exclama amb posat d'aquell que torna de totes les aventures imaginables. I en l'exacerbació del seu erotisme verbal, explica la darrera conquesta:

—No jo mateix mai m'he donat a la colla preciosa, casada als divuit anys amb un home de gran posició i rodejada de tot el que pot somiar una dona, però lassa de les carícies que maquinaisment li fa el seu espòs, carregat de negocis, comitès, consells i juntes i absent, en esperit, a presència d'ella. Sovint, experimenta com una ombra de penediment, però de seguida es refà i arriba a dir-me que si la deixés en mataria. Ni en les seves rauxes abandona el plec de dona culta i m'ha fet aprendre de cor uns versos de Baudelaire:

Quoique tes sourcils méchants
Te donnent un air étrange
Qui n'est pas celui d'un ange,
Sorcière aux yeux alléchants,
Je t'adore, ô ma frivole,
Ma terrible passion!
Avec la dévotion
Du prêtre pour son idole.
Sur ta chair le parfum rôde
Comme autour d'un encensoir;
Tu charmes comme le soir,
Nymphé ténébreuse et chaude.

Aparentment, l'insaciable mereix tots els epítets despectius, des de bocamoll a cantamànanas, però considerat objectivament és un producte directe de la societat contemporània, no massa blasmable; a desgrat que, ben peixat durant la Dictadura, es situés en lloc visible en proclamar-se la República i deixi palplantats els ingenus de dreta i d'esquerra quan, amb cautelosa arrogància, adverteix:

—La qüestió és nedar i guardar la roba!

S.

MIRADOR INDISCRET

L' 11 de Setembre

Des de l'adveniment de la República, el dia 11 de setembre, que s'escau dimecres vinent, és festa oficial. I enguany?

Un reportatge "poc seriós"

El gran rotatiu castellà barceloní publicà, el propi dia de diumenge, un gran article en primer lloc, del seu excel·lent corresponent de Londres, que signa Augusto Assia. Tot l'article anava dedicat a un llibre sobre Abissínia, que actualment fa sensació a Londres i que és l'únic, entre la mar de llibres sobre aquest tema, digne d'ésser destacat en lloc a part. És original d'un jove periodista hongarès, fins ahir gairebé desconegut: Ladislau Faragó.

Ara bé, resulta que el representant per a Espanya de Faragó, el nostre amic Alfred Thein, va oferir, fa uns quants mesos, el mateix llibre de reportatges—que aleshores no era encara llibre sinó tan sols una sèrie d'interessantíssims articles—a *La Vanguardia*. La direcció del gran rotatiu va tornar-lo, amb l'observació que aquesta sèrie d'articles «no era prou seriosa». I ara li consagra el seu primer article del diumenge, quan els veu en anglès, fent sensació! Es veu que el cap no sap el que fan els membres.

«Quant ens paguen?»

Es encara més pintoresc, però, allò que passà a Madrid amb el mateix reportatge. No cal dir que tots els periòdics el van rebutjar: érem al mes de maig, i aleshores Abissínia encara no interessava tant com avui. Finalment, els articles de Faragó van ésser oferts a una coneguda agència periodística, que proveeix una sèrie de periòdics de províncies.

—Quant ens paguen?—preguntà el director de l'esmentada agència al nostre amic.

—??

—Li pregunto quant ens paguen, quantes pessetes, perquè publiquem aquest reportatge.

El nostre amic s'aixecà, per tal d'anar-se'n, però havia fet un complicitat i perillós viatge per arribar al país del Negus, havia passat misèria, fred, calor i gana, havia patit molt per a obtenir un reportatge interessant, publicat a 1.200 periòdics nord-americans, i a dotzenes de diaris suecs, holandesos, hongaresos, alemanys..., i ara un bon senyor madrileny encara demanava ésser pagat per a la publicació del seu reportatge!

—Em creia que es tractava d'una propaganda pagada pels abissinis o pels italians—afegí l'homenet madrileny, excusant-se.

Lope de Vega a Vilafranca

La senyora Feliciano Ferrer de Bertran invità unes consòcies japs a la Festa Major de Vilafranca i, com era obligat, anaren totes juntes a presenciar el pas de la processó. L'una d'elles, sorpresa, en veure la imatge del tabernacle entre dues fileres d'atxes, exclamà:

—Fijate, un homenaje a Lope de Vega!

—Qué bonito, verdad?—féu la senyora Ferrer de Bertran, no sabent com explicar l'historial del personatge.

Es dona el cas que la imatge que és objecte de lluminàries, músiques i tronades a la capital del Penedès, va caracteritzada, realment, de capella contemporània del «Fénix de los Ingenios» amb bigoti, perilla i roquet, mentre que el Sant Fèlix que s'hi vol representar és un màrtir dels primers segles del cristianisme.

Gat escaldat...

Francesc Pujols fou requerit per formar part del jurat del concurs de castellers a la

Festa Major de Vilafranca, però hi féu resistència:

—No, no: encara estic sota els efectes de les disputes del concurs de bastoners al Poble Espanyol de Montjuïc!

—Oh, és que aquí no hi ha bastons!

—Ni el bastó de Joan Amades?—preguntà, temorenc, l'il·lustre creador de la hiparxiologia.

A la recerca d'un tècnic

Posat que les falles perjudicaren per un igual les colles de castellers competidores, sobretot en els quatre de vuit, Francesc Pujols estava molt preocupat i només feia que mirar la porta de sortida. Abans d'arribar-hi topà amb Lluís Via i li suplicà:

—Vós que sou vilafranquí de naixença, m'hauríeu de guiar, perquè, la veritat, estic en un compromís.

Lluís Via s'excusà amablement amb el pretext que, domiciliat a Barcelona, feia molt poques escapades a Vilafranca, però Francesc Pujols no s'immuntà i es dirigí cap a l'En Joaquim Pellicena, tot dient:

—Potser aquest, que és mig filipí...

On són els pronois?

Per cert que les noies de Vilafranca, famoses per llur beutat, a còpia de beure aigua de la Bleda, es mostraven molt enutjades amb la representació dels lliguers governamentals, constituïda precisament per uns homes de tan poc *sex appeal* com Lluís Duran i Ventosa i Joaquim Pellicena i Camacho, incapaces de rompre la dansa, ni de pronunciar un *toast* amb gràcia:

—Vaja quina parella d'ensopits que ens han enviat!

—I tant! Mal per mal, més valien els temps de l'Enric Ràfols!—confessà una senyoreta que passava de la trentena.

No s'entenen

Els alfonsins estan que no caben a la pell amb la visita que l'Alfons de Borbó ha fet al seu oncle Alfons-Carles:

—Y no sabes por qué motivo? Pues para nombrarle padrino de boda de Don Juan. Y tú no sabes por qué motivo celebramos el capleón de Olesa? Pues para pedir a la Virgen de Monserrat que don Alfonso-Carlos desista y le inspire al nombrar heredero al trono—replicà, amb fonya, un carlí recalitrant.

Despeses sumptuàries

El càrrec d'interventor de la Comissió de l'Atur Forçós havia estat gratuït fins ara, però l'actual titular, senyor Vallespir, no solament cobra un sou apreciable, sinó que s'ha instal·lat un despatx enlluernador.

—Això sí que són ganes de provocar!—cridava En Rubí, malhumorat.

Hi és o no hi és?

Fa temps que l'Hospital Clínic travessa una situació econòmica molt difícil. Ni les donacions (escasses) ni les llistes de subscripció no són suficients per a eixugar el déficit creixent del dit establiment benèfic.

Ara, la Junta Administrativa, segurament per a recollir nous ingressos, ha editat una obra de propaganda titulada *La tasca de l'Hospital Clínic, Obra científica i social 1935*. La finalitat d'aquesta publicació és divulgar entre els catalans i no catalans la tasca que porta a cap aquell Hospital. Els anunciants, nombrosíssims, han finançat l'edició.

Hi figuren un gran nombre de gravats de sales i dependències del Clínic. Un d'ells és *El despatx de la Presidència*, en el qual encara es veu un gran retrat de l'ex-rei!

Es de suposar que s'ha aprofitat un clíxé fet en temps de la Monarquia. En aquest cas, per què la Junta no pren la precaució de posar-se a to amb els temps actuals? O bé consideren el 14 d'abril com un fet divers?

Una oferta i un consell

Les persones que visquin inquietes, neguitoses, malhumorades, intranquilles, que ho sapiguem: «La Tranquilidad», la famosa «Tranquilidad», es traspasa.

Apa, senyors, doncs, no s'hi pensin més. Aprofitin la ganga, que no passa sovint. No es deixin pas perdre aquesta incomparable ocasió.

No obstant, ens permetrem donar a l'afortunat mortal que adquireixi l'ansiada «Tranquilidad», una amistosa advertència. Doni a «La Tranquilidad» una altra orientació. Esculli els parroquians. Posi a l'entrada, en un lloc ben visible, una imatge venerada i benida per d'autoritat competent...

Una nova ciutat espanyola

Els que van llegir *Les Copains*, de Jules Romains, es recorden de la «creació» de dues ciutats de la província francesa: Issouire i Ambert. A *Donogoo-Tonka*, del mateix autor, es «crea» una altra ciutat, només per la força de la imaginació d'uns hàbils aventurers, etc. Ara bé, amb motiu del robatori de les joies de la catedral de Pamplona, la premsa hongaresa acaba de descobrir—a base de telegrames de França—una nova ciutat espanyola, de l'existència de la qual no en sabem res, ací a la Península. En efecte, es pot llegir, aquests darrers temps, molt sovint, als diaris hongaresos: «Ens telegrafien de París: L'assumepte del robatori comès a la catedral de la ciutat espanyola Pampluna...»

Com que en francès Pamplona es diu Pampeloune...

Joan Maragall d'excursió pel Pireneu l'any 1900

Cadí—quins noms tan bonics, tan gustosos, Cadí, Bèixac, Bastanist—, però, el Cadí es feia transparent, translúcid, s'aclaria com d'una llum interior i dreçava els seus pics ferrenys, encantats, de color esblaimada, en la nit blanca.

—A Catalunya—vaig dir—hi ha muntanyes més altes. Serralades més imponents no n'hi ha cap.

Una filarsa de boira s'arrossegava, mannyaga, per les penyes nues.

Fou aleshores, em penso, que van venir-me a la memòria els versos de Maragall:

Tot està immòbil dalt del Pirineu,
tot menys la boira diàfana i lleugera
que corre com fumera
per valls, faltes i cims, arreu, arreu.
Es la freda carícia d'eixes terres,
la nina aviciada de les serres
trista jugant per l'ampolla soletat.
Lliscant per les quietes serralades...

Maragall—deia—és el primer, i l'únic, que ha expressat el nostre paisatge.

Sí: ja vam parlar-ne el primer dia, de Maragall.

Però va ésser després, una tarda, davant la Font de la Salut, a Senillers, mirant aquelles fileres de pollancs altíssims, solemniais, que, tot d'una, vaig adonar-me del sentit d'aquelles paraules.

—Aquesta pica és la pica de *La Vaca Cega*.

Com! Aquesta pica que tinc davant dels ulls, que toco amb la mà, aquesta pica plena d'aigua freda, és d'esmolada pica on la vaca «solia abeurar-se, mes no amb el ferm posat d'altres vegades i amb ses companyes, no», sinó «tota sola»? És aquí que «topa de morro i recula afrontada, però torna i abaixa el cap a l'aigua i beu calmosa; beu poc, sens gaire set»? Aquest camí és el «camí de l'aigua»? Aquestes comes, aquests prats, són aquells on ses companyes «fan sonar l'esquellot mentre pasturen l'herba fresca a l'atzar»?

Corro al balneari.

—No ho sabeu? És aquí que Maragall va escriure *La Vaca Cega*!

I un cambrer ens parla del senyor Maragall, de barba negra, i diu que la «Vaca Cega» era una vaca d'allí. I veig Maragall en aquella fotografia esplèndida on, muntat sobre un matxo—gorra de visera, abric clar—, es disposa a emprendre una excursió pels cims. I lligo aquella silueta, aquell temperament, amb aquest paisatge—penso en el torrent, que salta muntanya avall; en els arbres morts, estesos, a l'aigua; en els penjolls d'aura, mullada, lluenta, que cauen del pont; en la verdor lluminosa d'aquella espessor d'arbres—, i em recordo de Pijoan, de Josep Pijoan, quan explica que arriba a Senillers i troba la noguera que va fer ombra a Maragall per escriure *La Vaca Cega* mentre tothom dormia la migdiada. I diu que tot és verd, que tot el volt és verd «del camí de l'aigua».

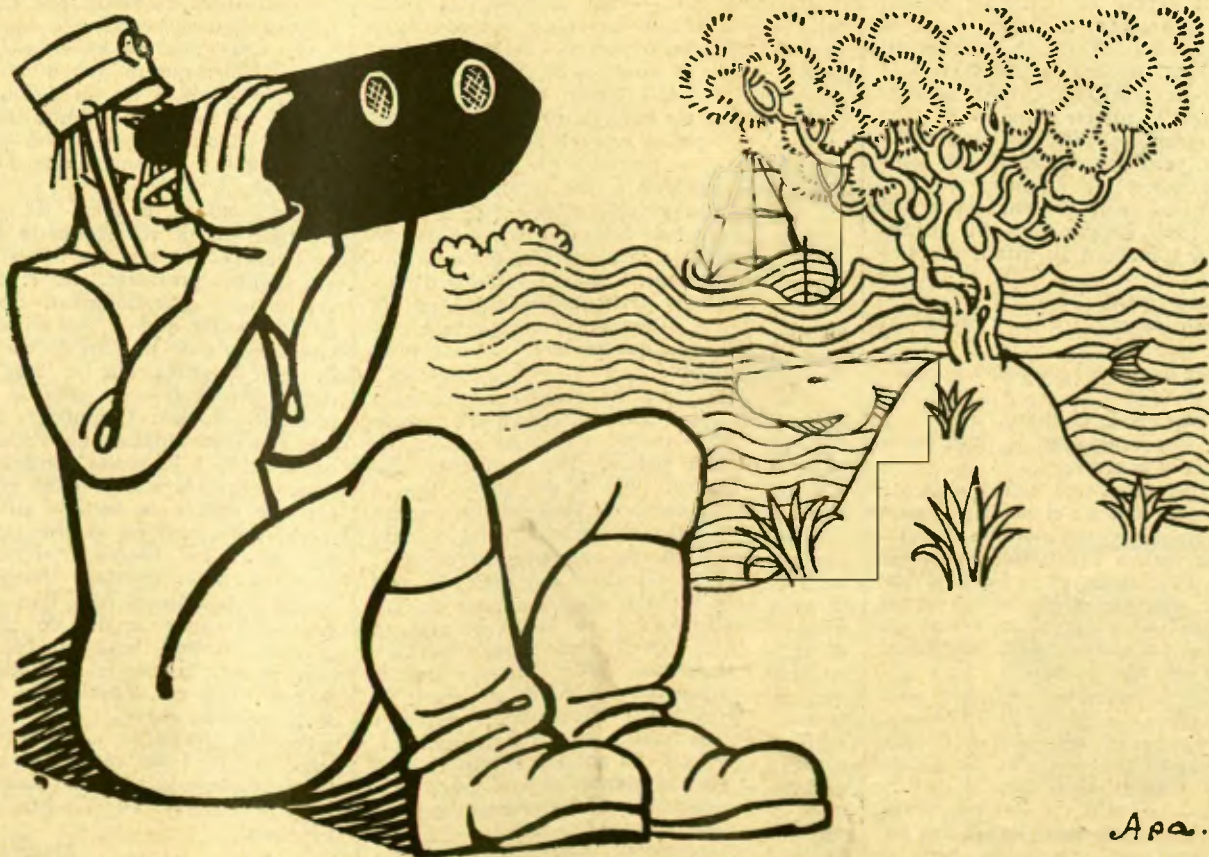
I aquí hi ha la pica, i els noguers, i el camí de l'aigua. I hi ha vingut Maragall. I hi ha hagut la vaca cega.

I de seguida hi ha xampany, i vint mans alcen copes enlaire i per les boques parlen vint cors a la memòria i glòria de Joan Maragall.

Quina tarda! Quina tarda tan exaltada, tan joiosa, tan profunda, tan forta!

I quina tarda tan serena, tan dolça, la d'ahir!

Es la senyora vídua Maragall, la nobilíssima donya Clara Noble qui ens parla. Som a la cambra d'estudi del poeta, en la seva casa de Sant Gervasi. Els llibres, els gravats, els mobles, els objectes de Ma-

Apa.

—Europa està ben «torrada»... torrada i a punt de caramel...

«Cròniques mundanas»

Una de les seccions més divertides i disretes d'alguns diaris barcelonins és la *Vida de Societat*. Literàriament, tots sabem quin valor té. Cursileria, carrincloneria...

El *mundano* que diu més incoherències és sens dubte el *caballero* Fernán-Téllez. Ha aconseguit fer-se popular.

Certa vegada, comentant un ball celebrat a l'Equestre, deia, parlant de la decoració del saló central, «que en medio había una fuente que parecía de verdad». Dissabte darrer, ens informava que «los jardines (del Casino de Masnou) estarán todos cubiertos por una alfombra, y un adorno general de follaje...».

El *muchacho* es considera un periodista consumat. Ell mateix (modèstia a part) confessa que Gil de Escalante, né Juan de Spoto i Topete, redactor de societat d'A B C, recentment traspasat, fou el seu mestre. «Fué el cronista que más me inspiró mi modo de trabajar o de escribir en mis comienzos o balbuceos periodísticos... y estoy satisfecho de haberlo escogido.»

Quin deixeble!

Sopars a la turca

Els sopars a l'americana de Terramar i d'altres llocs d'esplai estival es van tornant sopars a la turca.

En una d'aquelles reunions elegants celebrada recentment, unes casadetes distingides referen tants tributs a Bacus que perdieren el món de vista i, en el vertigen perdor, acudiren al Bar Xatet que, en qüestió de llibacions, és el summum de la perdició. Els veïns, alarmats pels crits equívocs que proferien les dametes, cregueren que es tractava de «perlitas» i denunciaren el fet, però un cop aclarit, s'acordà tirar-hi terra al damunt.

Només resta el perill que en alguna plàtica diumengera es faci una lleu al·lusió als costums, però es procurarà evitar també que es remeni l'assumpte per aquella banda i sembla que tot plegat quedarà en la seva llum discreta de les tres de la matinada.

El Lawrence italià

L'avió italià «S. 81» fou trobat estavellat a quinze milles d'El Caire. En l'accident trobaren la mort el ministre de Colònies, Luigi Razza, i l'explorador baró Franchetti. Els diaris, en general, han donat més importància — dedicat més espai — al primer que no pas al segon. I no obstant, si cal atribuir l'accident a algun sabotatge, la feina s'haurà fet per Franchetti i no pas pel ministre. I diem això perquè actualment a *Paris-Soir* apareix un reportatge ben amant sobre el *Dragó Negre*, associació secreta de gent de color per a combatre els blancs. Segui el que es vulgui del reportatge de Louis Delapree, explicarem una mica la vida de l'explorador, i remarcarem que la seva sortida i la del ministre, que els ha costat la vida, s'havia mantingut secreta.

Sortit d'una família veneciana, emparentada amb els Rothschild, ja en 1910 — tenia quinze anys — va fer un llarg viatge per la Malàsia, Indoxina i Annam. Dos anys més tard corria pel Sudan.

En 1921 ja havia explorat l'Àfrica Oriental Anglesa i l'Etiòpia del Sud, recollint dades que li valgueren el nomenament de membre honorari de la Societat Geogràfica Italiana. Immediatament després, viatjava per l'Eritrea, Somàlia Italiana i Etiòpia del Nord.

L'exploració que li donà més fama fou la realitzada en 1929 per la Dancàlia Etiòpica, que fou objecte d'un llibre: *Nella Dancalia Etiopica* (1930). A més a més dels estudis topogràfics Franchetti es proposava investigar la riquesa mineral del país, fins aleshores verge de blancs. En la travessia del terrible desert dancalià, realitzada en l'estació més calorosa de l'any, Franchetti pogué trobar el lloc on eren enterrats Giuletti i Biglieri, morts en 1881. Llurs restes foren traslladades a Assab, i en el lloc on foren morts, Franchetti erigi una piràmide de pedra amb aquesta inscripció en italià, en àrab i en aràbic: «Aquí morí l'expedició Giuletti. Catorze italians foren bàrbarament assassinats. Cristians, descobriu-vos! Musulmans, atureu-vos i saluteu!».

Tot això, i innombrables detalls més són la veritat oficial. Però qui sap si tenen raó els que afirmen que, en el fons, Franchetti era una mena de Lawrence italià, encarregat d'algar els ras contra l'emperador. Car ja és sabut que a Etiòpia abunden els senyors feudals sobre els quals l'emperador no té gran autoritat, la qual cosa no vol dir tampoc que estiguin disposats a acceptar un protectorat estranger.

Com tants altres casos semblants en la història, sobretot contemporània, costarà de posar en clar — si s'hi arriba a posar mai — el que hi hagi de veritat i la mort del baró Raimondo Franchetti, que havia demanat d'ésser enterrat a Assab, el port per on començà la colonització italiana, a la qual un oncle de l'explorador mort havia dedicat estudis com *Italia i la seva colònia africana* i *L'esdevenidor de la colònia d'Eritrea*, que influïren en la vocació del Lawrence italià.

Davant de Bellem

SOTA EL SOL DE MITJA NIT

Una volta per Finlàndia

Des de dalt del pont l'espectacle del mar Bàltic anava adquirint, cada vegada, majors atractius. Passàvem per entremig d'illes — n'hi ha milers — com si naveguéssim pel mar Egeu. Però el paisatge era ben distint del de l'arxipèlag grec: en comptes de la salsa virolada i suculent de la taula jònica

haguéssiu de viure a les fosques, plovent i nevant continuament, em sembla que aviat llençàreu l'esponja.

—I la neu no té els seus encants?
—Oh, quan neva som feliços. Però l'hivern passat ha nevut poc i ha plogut molt, i aleshores us torneu neurastènic, reumàtic

Helsingfors il·luminat, malgrat la claror del cel nocturn

se'ns oferia un plat delicat de tendres verdures. Pel meu gust, a les illes nòrdiques els falta una mica de pebre; són massa ingènues, massa ideals, massa uniformes. Però com que Déu ja sap el que es fa, deuen ésser fetes a la mida del paisatge nòrdic.

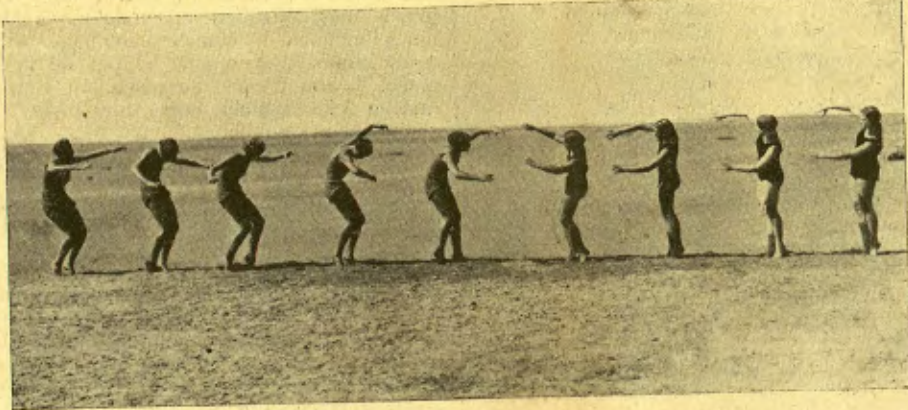
Mentre esperava la posta de sol, un repòrter gràfic nordamericà m'explicava de quina manera va aconseguir el «darrer retrat» de Greta Garbo: quan la famosa star va arribar a Göteborg, l'esperava una multitud de fanàtics amb llurs màquines fotogràfiques de Greta. Però ella no sortia de la cabina, i al cap d'unes hores d'espera el moll va quedar desert d'admiradors. I aleshores l'ocell decidí sortir de la gàbia, però el mostre heroi, que s'havia amagat en un bot de salvament, pogué obtenir el darrer retrat de la Garbo i enviar-lo als principals rotatius de l'univers.

Aquesta entremaliadura de repòrter comentada a bord d'un vaixell suec, en el trajecte d'Estocolm a Helsingfors, adquirí una transcendència insospitada. Però l'expectació assolí el màxim quan una dama estoniana preguntà al repòrter:

—I com és, al natural, Greta Garbo?
—Imagíneu-vos un paper vell, descolorit i picat de mosques, i tindreu una imatge aproximada de la seva pell.
—Aquests americans, sempre tan sensacionalistes...

(Per tranquil·litat dels admiradors de Greta Garbo — jo, un de tants —, he de fer constar que el repòrter portava uns quants whiskys de més.)

Per fi arribà l'hora de la posta i en el precís instant que el sol es capbussava sota la lluna plena. Per uns moments els dos astres s'encararen, fit a fit, a la mateixa ratlla d'horitzó; diríeu que la lluna no tenia cap realitat, que era sols un reflex del sol en el mirall celestial. Quan l'astre del dia es col·gà, jo esperava que el de la nit començaria el seu programa tan justament acreditat.

Les nimfes esportives de Tanhuvaara

Però ja podia anar esperant! Es passà tota la nit rodant, sense solta, per un cel de lluminositat persistent i sense poder exhibir ni un pèl de la seva romàntica cabellera d'argent. Feia una certa pena.

Perquè, com sabem, a Finlàndia durant l'estiu no hi ha manera de fer-se fosc; al cor de la nit podreu llegir tranquil·lament el diari. No hi ha manera de conèixer si la llum és de posta o d'alba, i amb aquests dubtes us passeu la nit en blanc.

Durant les primeres nits, aquesta novetat us encanta, però després acaba per fastigiar-vos i enyoreu els anuncis.

—No sé què deu tenir el nen, que no hi ha manera de fer-lo dormir — ens diu la muller del repòrter i mare d'un infant de pocs mesos.

—Canta-li una cançó.
Al cap d'una estona torna a pujar la mare:

—No està per cançons i continua amb els ulls oberts.

—Prova d'encendre-li el llum...

I, en efecte, li encengueren la llum de la cabina i l'infant s'adormí.

Aquest fet, per nosaltres tan insòlit, té una explicació ben lògica: el noi havia nascut, pel juny, en una ciutat nòrdica de Suècia, i per tant estava acostumat a dormir una volta de llum. Però situat en la foscor d'una cabina interior, era per a ell un canvi tan radical com fóra per a un infant nostre de dos mesos haver de dormir amb una bombeta encesa al cap del bressol.

Aquest fill de la primavera nòrdica passarà l'hivern que ve a la ciutat d'Helsingfors i aleshores haurà de canviar d'hàbitud, perquè només tindrà claror de dia de les onze a les tres de la tarda.

—A l'hivern — ens diu un italià que viu a Finlàndia — la vida és molt dura. Ara tot ho trobareu somrient i agradable, però si

i la malenconia se us fica fins al moll dels ossos.

Helsingfors, la capital de Finlàndia, és una ciutat apacible i d'efusiu acolliment.

La cresta de Kaukola

Però per nosaltres — disbauxats llatins —, resulta bastant ensopida. El seu ensopiment no és pas una qualitat especial, sinó més aviat una condició genèrica a totes les ciutats nòrdiques. Actualment està en plena transformació renovadora; noves construccions d'estil funcional es van estenent pels barris forans i a dintre la ciutat van desapare-

una volta de campana és en el problema de l'art i la moral, i — més concretament — en les habituds d'ordre sexual.

La vostra iniciació a la nova mentalitat — o moralitat — comença, ja, en el primer canvi de monedes. En els bitllets de banc de Suòmi, en comptes d'haver-hi els personatges més il·lustres del país, hi podeu veure una composició de figures nues amb totes les conseqüències. En les escultures dels monuments públics que pel seu simbolisme han d'anar despullades, no hi ha cap subterfugi ni engany. En les piscines públiques es banyen les persones completament nues, perquè el vestit de bany és antihigiénic!

Aquesta exaltació, o més aviat normalització, del nu, arriba fins als llocs més venerables. En aquest país les nostres beates no es podrien moure de casa.

Però el que pels nostres ulls pot semblar atrevit, pels finlandesos no té cap mena de malícia. El nou Parlament és un cas, en aquest sentit, que val la pena d'anotar-lo.

L'obra de l'arquitecte J. S. Sirén és una construcció magnífica i molt ben concebuda. El bon gust del decorativisme escandinau s'estén des de les porcelanes de Copenhaga s'estén fins a l'interior d'aquest Parlament. La sala de sessions està proveïda de l'utillatge més modern. Els diputats, quan han de votar, premen un botó i l'escrutini apareix en uns quadros elèctrics, a la vista de tothom.

Com a única ornamentació d'aquesta esplèndida sala, hi ha cinc grans nínxols amb les corresponents escultures. Cada una d'aquestes figures representa una cosa important — que ara no recordo — i totes van despullades: quatre nus d'home, completament integrals, i un nu de dona, que simbolitza el futur. La figura femenina està situada damunt mateix del cadral de la presidència i és l'única que dona l'esquena al públic.

Imagíneu-vos, ara, un dia de sessió. Els escosons plens de representants del poble i el president en el seu lloc elevat. I suposem que aquest president, en el transcurs del seu discurs grandiloqüent, aixeca el braç enlaire, potser amb el bon propòsit d'invocar als dissenys de la Providència. En tal cas, és molt possible que el braç presidencial també assenyalí — de passada — el cul femení del «futur». I també és molt possible que cap dels diputats no s'adoni d'aquesta coincidència i la sessió continuï com si tal cosa. Perquè la interpretació maliciosa sembla que només és factible en uns cervells meridionals, com els nostres, saturats d'ironies malèvols. Escolteu, si no, el següent comentari d'un escriptor francès:

—Si en qualsevol país llatí d'allí baix — em deia — se'l acudís de presentar una sala de sessions amb un cul presidencial com aquest, hi hauria una tabola tan considerable que em sembla que no passàriem de la primera sessió.

Però la ingenuïtat nòrdica està molt per sobre del bé i del mal. Per això és molt d'agrar que una raça tan asèptica senti el desig de filtrar-se en el nostre aiguabarreig occidental.

MÀRIUS GIFREDA

L'APERITIV

Sobre la calbesa. — Deu fer tres setmanes que el meu gran, estimat i admirat amic Francesc Pujols publicava a *Las Noticias* un article, importantíssim, sobre els calbs, sobre els tràgics esdeveniments que comporta el calbejar, sobre la manera de tractar la calbesa i la manera de pentinar la calba, tot dins del terreny de la filosofia, de la passió i de la poesia pura. Aquest article de Pujols és una de les pàgines més paradoxalment intenses i més folles d'imaginació, de color i de llum que s'han escrit en el nostre país. Difícilment trobaríem cap època literària de la història del món, cap escola poètica, o cap moda retòrica, que hagués produït una pàgina del to d'aquesta que comento, que dintre l'obra de Pujols, ja de si original i excepcional, representa un d'aquells punts àlgids de fresca, abundosa, desconcertant i enlluernant vivacitat. Jo felicito el meu gran amic pel seu gran article, i per l'estona de pur somni descorat, deslloriat i hilarant que em va fer passar, en llegir-lo. Però jo, víctima citada en el text pujolsià, no en el terreny de la poesia, sinó en el terreny de la moral, m'interessa dir algunes coses sobre la calbesa. No contestant la tesi del meu amic, sinó aportant anècdotes i consideracions de caràcter personal sobre allò que podríem dir-ne el drama íntim dels calbs.

En primer lloc, i consti que no tiro aigua al meu molí, em veig en el deure d'afirmar rotundament que no hi ha tal drama. La calbesa no és cap desventura o desgràcia, no és ni estigma ni càstig, no és un atribut pejoratiu o depreciador de la persona que la posseeix. La calbesa, i la calba concretament, tenen tant valor com una cabellera qualsevol o com una cabellera digna de tots els respectes. Naturalment, que els orgullosos de llurs rinxolades i llunts abundos piloses em diran que dic això perquè sóc calb, i calb gairebé de naixement, com diu molt bé el meu estimat Pujols. I és clar, de seguida adduiran el testimoni femení, i diran que a les dones els agraden més els homes amb cabell que sense. I amb aquest argument s'hauran cregut que ja m'han tapat la boca; però jo contestaré que llur argument, de caràcter purament sensual, no m'interessa. A mi m'interessen arguments de caràcter filosòfic. En aquesta vida, no tot es resol a fer l'amor i a agradar a les senyores. I també en fer l'amor i en agradar a les senyores es donen casos que no s'expliquen amb teories d'estètica vulgar ni de sensualisme de crom de caps de llumins, sinó que tenen una profunda explicació filosòfica, de vegades, de tan profunda, completament inexplicable.

Jo, amic Pujols, defenso la calba neta i pelada, sense pentinat, ni trampa, ni vanagloria, ni efimer o fútil engany, ni il·lusió d'una inexistente o imaginària realitat pilosa.

Com que jo defenso això, i ho he defensat sempre, i mai, ni en els inicis o els desastres del meu calbejar, no se'm va acudir d'usar remei, droga o potinga, ni d'emprar cap mena de provatura de sistema curatiu, o si més no aturador, de la tardor i copiosa caiguda de cabells en la primavera de la meua vida; precisament perquè m'he conduït amb una gran sinceritat, i fins amb una punta d'orgull, referent a la meua calba, que ara és adient al meu tarannà i edat, però que quinze anys enrera la podríem qualificar de prematura, m'he vist sempre assetjat per tota mena de manifesters, inventors, expensadors, corredors i propagadors d'específics. Una vegada un d'aquests inventors famosos m'escriu una carta sollicitant la meua calba pels seus experiments, assegurant-me que no em cobraria un cèntim i que em brotarien uns cabells espessos com la selva del primer acte de *La Walkyria*. I tenia la barra de dir-me que la meua calba restaurada seria un formidable conill d'Indies, o conill porquí, per a la seva propaganda. Són molts els que m'han vingut amb proposicions semblants, i molts els que amb un franciscanisme desinteressat m'han insinuat remeis i m'han cantat cures enlluernants. El darrer d'aquests benemèrits el vaig trobar tot just fa quatre dies: jo caminava a perlet, ara un pas ara un altre, per la Diagonal; paral·lelament a mi i amb una gran mandra, marxava un carro, un d'aquests carros històrics, que només es troben a pagès, i dins de la ciutat cada dia són més escassos. Vetaquí que el carreter, una mena d'antropoide negrós, em va fer signes que m'acostés al carro; jo, obedient, m'hi acosté, i ell em donà un paper pulcre, dient-me que ja me'l podia quedar, i mirant-me ensems amb uns ulls de llàstima. Vaig agafar el paper, el vaig llegir, i el seu contingut cantava les excel·lències d'un producte contra la calbesa, fet amb herbes indostàniques i fetges de granota; en una paraula, un invent sublim, d'efectes màgics i de positiu resultat. Jo no crec en cap remei, però si n'existís un d'autèntic el rebutjaria, com rebutjaria un remei que em fes canviar de sexe, que em convertís en un dictador, un usurer o un cardenal de l'Església romana. Sóc molt poca cosa, però per ara ja visc tranquil essent el que sóc.

I tornant a la defensa de la calba neta i pelada, i a les raons d'aquesta defensa, podria dir arguments, tots de molta força, però n'hi ha prou amb fer constar que la calba descobreix i aprecia les qualitats del crani de cadascú de nosaltres; el crani és la meravellosa capsula del cervell, la cosa més important que posem, i aquesta capsula craneal, protegida només per una lleugeríssima capa de carn i per una pell lluent, serveix de cúpula a la mirada, i la mirada és la manifestació lluminosa del nostre tresor cerebral. I jo afirmo que el caràcter i el valor d'una persona es concreten i es precisen més amb aquesta escultòrica disposició de volums, pròpia dels calbs, que amb totes les fantasies de pentinats i cabelleres. I que si fa efecte la testa nebulosa i confusió de Beethoven, encara fa més efecte la calba de Bismarck damunt uns ulls pàl·lids de llop comprensiu i tenaç, i la calba de Juli Cèsar, servint de corona a la seva imperial mirada d'esperver.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 41655

ESPERANT EL 1937

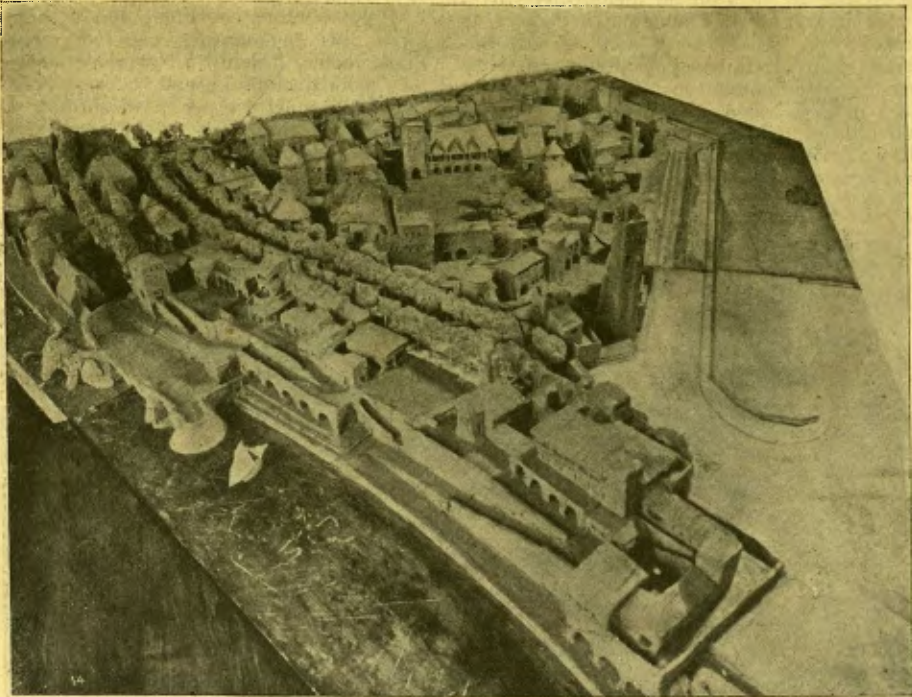
Com neix l'Exposició de París

Des de les parets, el primer cartell de l'Exposició de 1937 saluda, amb els seus vius colors a tots els que arriben a la ciutat lluminosa del Sena. Colors tous de pastel: blanc d'argent per a la cinta del riu; un ataronjat de dolça llusor per a les resplendors de les llums, es confon amb el blau del cel que s'enfosqueix progressivament i en el qual uns avions dibuixen en lletres nebuloses la paraula «París», que és l'atractiu ben des-

Res no s'ha oblidat, ni el planejament de ciutats, ni l'art aplicat a la indústria, ni el tràfic urbà, ni la indústria. No hi ha rama de l'activitat humana a la qual no s'hagi reservat un lloc apropiat.

EL TERRENY DE L'EXPOSICIÓ

Un terreny adequat. En quin altre lloc d'una ciutat d'uns quants milions d'habi-

Part de la maqueta del Centre Regional de l'Exposició de París

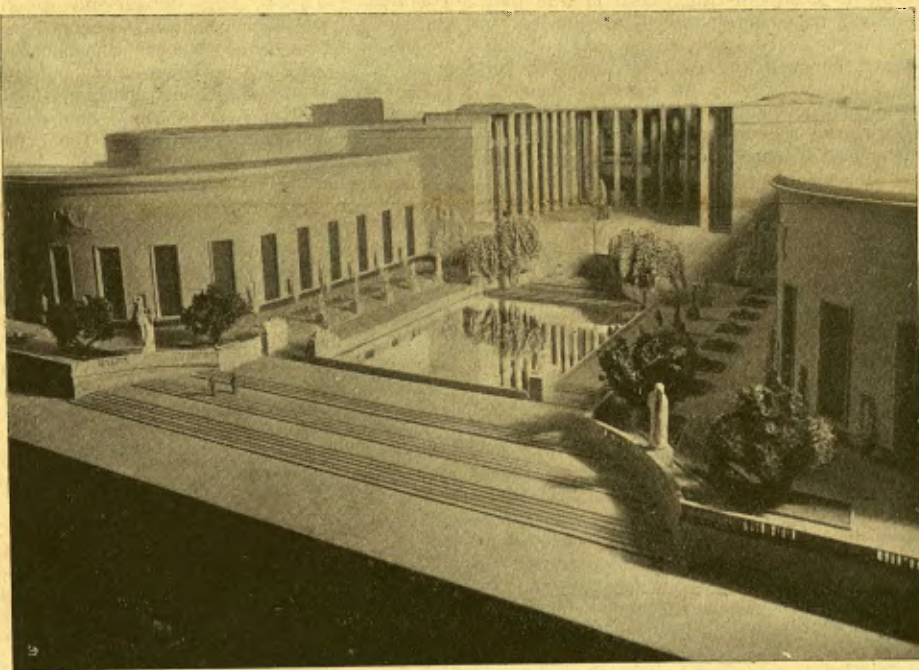
tacat d'aquesta llampant simfonia de colors. Aquesta és la targeta de presentació amb la qual totes les nacions anuncien la seva visita a París per a l'any 1937. I és, al mateix temps, l'expressió concreta de la idea principal d'aquest gran certamen mundial, per a l'èxit del qual s'ha de treballar encara dos anys amb intensitat sempre creixent.

L'EXPOSICIÓ PLANTEJA UNA NOVA ÈPOCA

Temps enera, quan encara no es consideraven els esdeveniments en relació a llur

tants se n'hauria pogut trobar un de millor, si a pocs minuts del centre de la ciutat hi ha el Camp de Mars, on Napoleó feia exercitar la seva guàrdia? Aquest enorme espai lliure constitueix l'emplaçament principal de l'Exposició, el qual, a més a més, s'estén al llarg de les vores del Sena, i oferirà un incomparable panorama.

Tots els visitants de París coneixen la meravellosa vista de què es pot fruitir des del Trocadéro, amb la gegantina silueta de la Torre Eiffel al fons i, més enera, les clàssiques i clares línies de l'Escola Militar.

Projecte Dondel, Aubert, Viard i Dastugue de Museu d'Art Modern de l'Exposició de París

data anterior o posterior a la guerra mundial o a la crisi, les Exposicions de París donaven sempre les característiques a un període determinat, gairebé el seu particular caràcter a una època. En el segle passat, es parlava tot sovint d'una moda llançada en temps de tal Exposició, o d'un viatge realitzat en la mateixa avinentesa. «L'Exposició»: era una paraula, un concepte, que no necessitava ésser més detalladament precisat, malgrat que París ha conegut tota una sèrie d'aquestes exposicions, de les quals han quedat vestigis famosos, sobretot la Torre Eiffel, construïda en ocasió de l'Exposició de 1889. I avui dia, encara, les escultures de marbre del parc de Saint-Cloud queden com a testimonis de la 1855; el Trocadéro, ara en curs de demolició, era el principal atractiu de la de 1878; els dos palaus a banda i banda dels Champs-Élysées foren construïts per a la de 1900.

Fins al nostre segle no fou abandonat el torn de deu anys de les Exposicions internacionals de París; els trasbalsos de la nostra època, guerra i postguerra, no permetien faustos esdeveniments com han d'ésser-ho les exposicions.

Es per això tant més remarcable la voluntat de cloure simbòlicament i definitivament, en 1937, el trist període de crisi que en aquests moments sembla tendir a minvar, i començar una nova època assenyalant-la amb una manifestació de la voluntat i capacitat humanes.

EXPOSICIÓ MUNDIAL D'ART I TÈCNICA

El nom que s'ha triat per a l'Exposició de 1937 és volgudament modest. Ha d'ésser una exposició de l'art i de la tècnica, però darrera d'aquests dos noms s'amaga la plenitud de totes les branques de la vida, com més va més dominada per la tècnica, i que —i aquest és el sentit profund de la denominació triada— hauria d'ésser penetrada d'un esperit artístic.

I, en efecte, el programa de l'Exposició demostra que vol abastar tota l'amplitud de la cultura i totes les realitzacions de la civilització. Setanta-cinc seccions són reunides en catorze grups. Al davant marxa destacat el grup de l'expressió espiritual, que reuneix la ciència, la literatura, el teatre, l'art, la música.

MESOS DE PLAER I DE LLUM

Des de la primavera a la tardor de 1937, regnarà la llum i el plaer. El plaer creador i laboriós, que haurà produït les construccions, que omplirà els halls, es barrejarà amb el més vibrant del parc de diversions. I per damunt de tot resplendirà la llum. De dia, la incomparable llum del cel de París; de nit, l'abundància dels jocs de llum que atreuran tot el món a aquesta manifestació de la cultura mundial.

P. F. CARUS

(Copyright Mitropress)

Mirant a fora

Un cop de teatre

Ha constituït un autèntic cop de teatre, en efecte, la notícia que un poderós grup financer (deu milions de lliures esterlines!), l'African Exploration and Development Corporation, havia obtingut del Lleó de Judà, després de ràpides, nocturnes i misterioses negociacions, una concessió que comprèn gairebé la meitat del territori etiòpic, i precisament en la zona fronterera amb l'Eritrea, la Somàlia francesa i la Somàlia italiana.

Tothom, maliciós de mena, no ha volgut veure-hi, malgrat els desmentiments i les al·legacions del Foreign Office, sinó un cop preparat pels maquiavels de l'Intelligence Service, pels petits coronels Lawrence, o per aquest mateix, si, com alguns s'enten, a afirmar, no mori més que oficialment, per a millor poder treballar a Etiòpia.

Seguí el que sigui, apareix com a deus ex machina d'aquest afer que ha suscitat els més grans riaramaus italians, un tal W. S. Rickett, ja distingit amb el qualificatiu d'home misteriós número 2 (el número 1 és sir Basil Zaharoff). Aquest Lawrence de les finances (una altra denominació amb què se'l designa) i Andrews Calson, nordamericà, conseller financer de l'emperador d'Etiòpia, són els que han muntat aquesta maquinació, que, sigui com sigui, ve a complicar una situació prou delicada.

Es diu que en la regió objecte de la concessió, a més a més d'altres minerals, hi ha petroli. No és pas la primera vegada que Rickett tracta amb aquesta matèria que ha desencadenat tantes guerres, sordes o declarades. En la qüestió dels petroli de l'Irak tingué ja una intervenció activa.

El mutisme del Dr. Schacht

Hom atribueix al Dr. Schacht, timoner de la nau de les finances del Reich, aquesta frase, dita a un grup d'industrial i financers:

—Senyors, m'és del tot impossible dir què passarà en 1936. Ja estaré prou content d'aguantar fins a cap d'any.

El fet és que el text del discurs de Schacht no ha pogut ésser conegut íntegrament. Una publicació que l'inseria ha estat severament segrestada. Però es diu que n'han estat remesos exemplars als Estats Units. També es diu que els banquers americans han refusat tot ajut financer a la banca del Reich si prossegueixen les persecucions antijueves, i que aquests mateixos banquers són els que han gairebé obligat el Dr. Schacht a pronunciar el discurs que tanta ressonància ha tingut.

Després, Schacht s'ha refusat a dir ni una paraula a ningú, a concedir cap entrevista.

—Sóc—ha dit—l'home que no pot dir res, però al qual es pregunta tot.

El pacifisme de Mònaco

La supressió del petit exèrcit de Mònaco és un esdeveniment adequat per als caricaturistes.

Recordem que, un temps, les tropes del petit ducat de Luxemburg excitaren la inventiva dels humoristes.

Per exemple, un turista deia, sorprès, a un luxemburguès:

—Té! Teniu un exèrcit, doncs?
—Es clar! Si no el tinguéssim, qui ens faria música els diumenges?

En pro de les ostres

S'han acabat els mesos sense r i, per tant, les primeres ostres de la temporada ja han arribat.

Recentment, aquest mollusc ha estat objecte de l'atenció benevolent d'un militant de la protecció dels animals. Això ha passat als Estats Units —naturalment—, a Alabama, on un esperit sensible havia començat una campanya «per a salvar les ostres de l'horrible suplici d'ésser menjades de viu en viu». I fins s'arribà a presentar un projecte de llei al Parlament de l'Estat d'Alabama, a fi que les ostres fossin mortes d'una manera més humana (sic). El diputat autor de la proposició va despendre eloqüència en va, i el projecte que defensava no va prosperar.

Segurament, el d'Alabama és un Parlament de gourmets.

Un negre a la Casa Blanca

Theodore Roosevelt, fa anys, en temps de la seva presidència, escandalitzà els seus conciutadans rebent un negre a la Casa Blanca.

Ara ha estat el seu nebot, l'actual president, que ha repetit el gest, atorgant una audiència al boxador Joe Louis, de les victòries del qual s'ha ocupat extensament, aquests darrers temps, la premsa nordamericana.

Es que Roosevelt no sols és un aficionat a la boxa, sinó que en la seva joventut havia boxat i tot, i ara ha pogut més la seva afició que la idiosincràsia prevenció de tot americà envers la gent de color.

La sort dels jueus turcs

El reformador de Turquia, Kemal Atatürk, ha declarat sovint que no admet la desigualtat per raons religioses o socials. I així un metge jueu d'Istanbul, el Dr. Samuel Abrevaya, és diputat al Parlament. Però no hi representa pas la minoria jueva, car a Turquia no hi ha minories, tots els ciutadans turcs són iguals davant la llei. I aviat potser hi haurà, essent Turquia una república laica, matrimonis entre jueus i musulmans, cosa que abans era impossible. A més a més, els jueus turcs adopten, segons la nova llei, noms purament turcs, i així el Dr. Abrevaya es dirà aviat Ostchelik, com Mustafà Kemal es diu Atatürk.

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

La reunió de la Petita Entesa

Mentre s'esperen amb ànsia els resultats de les negociacions ginebrines—complicades encara pel cop de teatre de l'African Exploration and Development Corporation—dediquem la nostra atenció a la reunió de la Petita Entesa que ha tingut lloc aquests dies a Bled, Iugoslàvia.

Aquesta reunió s'havia de celebrar ja tres mesos enera, però la sobtada crisi ministerial de Belgrad havia obligat a suspendre-la i àdhuc hi havia qui creia que ja

De totes maneres, la Petita Entesa, que és representada per Benes en el Consell de la S. de les N., pot exercir una acció beneficosa, a Ginebra. I això té una remarcable importància ara que l'organisme internacional es troba en un moment decisiu de la seva existència, de no ésser que s'admeti la tesi de lord Londonderry, segons la qual la S. de les N. existeix «per a arranjar pacíficament les disputes internacionals, no per a abolir la guerra per mitjà de la guer-

El nou palau en construcció de la Societat de les Nacions

no es celebraria, i l'actitud dels governs dels tres països preocupava les cancelleries.

Sobre les l'investigació—òrgan oficiós del Kremlin—, Radek ha escrit que la guerra s'acosta amb una velocitat ciclònica. Adhuc admetent que el periodista soviètic exagera, caldrà ésser cec i sord per a no adonar-se que, en efecte, el món travessa actualment la crisi més greu de totes les de la postguerra ençà. Per això es comprèn que tot el que pugui contribuir a mantenir la pau mereixi l'atenció de les cancelleries, car molt hi ha a perdre i no res a guanyar amb una nova conflagració general.

Cal deixar de banda els sentimentalismes com a factor polític, car no són les raons humanitàries més o menys proclamades el que pesa, sinó els interessos, i aquests aconsellen el manteniment de la pau. Entre els elements d'aquest, un dels més importants és la Petita Entesa, i és per això que la seva actitud no ens pot ésser indiferent.

Mentre tothom s'ocupa del conflicte italo-etíop, els alemanys no han pas perdut el temps. A Belgrad i a Bucarest han descabellat una sèrie de maniobres, de gran habilitat, per a dissociar la Petita Entesa, és a dir separar Romania i Iugoslàvia de Txecoslovàquia, que és la nació més resoltament decidida a obstaculitzar el pangermanisme en aquell sector europeu.

El rei Carol, que segueix tenint al seu costat la germanofília Lucescu, no sembla haver romàs sord a les insinuacions d'Alemanya, que al capdavant és el seu país d'origen. No se sap ben bé de què parlar en fa alguns mesos, a Sinaia, el rei de Romania i el regent Pau de Iugoslàvia. El fet és que Titulescu va cuinar a assistir a la darrera fase de les converses, i si alguna cosa s'hi havia ordit, va reeixir a destorbar-ho. El ministre romanès té prou autoritat per a fer prevaler la seva opinió, si cal, sobre la del monarca. I Romania ha seguit al costat de Txecoslovàquia.

El treball de la Wilhelmstrasse ha estat més intens a Iugoslàvia. Stoyadinovitch, successor de Jevitch en la presidència del Consell i en el ministeri d'Afers estrangers, ha estat objecte de pressions formidables per part dels emissaris hitlerians, desitjosos d'obtenir almenys que Iugoslàvia es mantingués hostil a la U. R. S. S. Molts obstacles ha pogut vèncer el cap del govern del Regne dels Serbis, Croates i Eslovens, però aquest no ha pogut superar-lo.

Així, en la reunió de Bled s'ha establert, pel que fa a la U. R. S. S., que Txecoslovàquia i Romania poden tenir-hi les relacions que creguin millor, però Iugoslàvia restarà a part. Fins a quan?

Benès, Titulescu i Stoyadinovitch, en la conferència de la petita i tranquil·la ciutat iugoslava, han examinat també altres problemes, i en especial el referent al manteniment de la pau, per a la qual cosa s'ha cregut necessari el pacte danubià, que s'ha involucrat, no se sap com ni a on, amb l'eventual restauració dels Habsburg.

S'han formulat vots perquè el pacte danubià sigui altra vegada examinat i portat a conclusió. És cert que Mussolini té ara altres preocupacions de major gravetat; però hi ha altres països que podrien rependre la iniciativa, si Itàlia l'ha abandonada.

La pau, segons els tres ministres, ha de basar-se en la fidelitat a la S. de les N. Reconeguem de bona gana que la declaració dels membres del Consell executiu de la Petita Entesa és molt lloable; però ens temem que Clemenceau va veure molt enllà quan va dir que la S. de les N. era l'expressió del candor wilsonià, «perquè ha de comptar únicament sobre l'honor, el sentiment del deure i la pura moral». És clar que Wilson, en aquell temps, no es figurava que Europa donés l'exemple del retrocés als temps medievals amb la institució d'unes quantes dictadures que no poden donar altres resultats sinó conflictes més o menys greus.

ra». Això voldria dir que existeix per a mantenir la pau entre els que volen la pau, no per a impedir la guerra entre els que volen la guerra.

Afortunadament, el govern anglès no és de la mateixa opinió que l'esmentat lord, el qual voldria reduir la S. de les N. a unes funcions molt modestes.

Els ministres de la Petita Entesa s'han mostrat unànimes a mantenir l'oposició a la restauració dels Habsburg, confirmant així que «restauració vol dir guerra».

Aquesta decisió deu haver estat mal acollida a Saint-Jean-de-Luz, on l'arxiduc Otto i la seva mare l'ex-emperadriu Zita mantenen l'esperança de poder entrar un dia triomfalment a Viena. Per ara, Otto haurà de resignar-se a tornar a Bèlgica, on estudia, i renunciar a la corona de Sant Esteve. No hem cregut mai que a Àustria hi hagués una opinió monàrquica gaire poderosa. Fora d'aquí enyorat, com el coronel Wolff, de les esplendors imperials, tothom dona aquell passat per definitivament desaparegut. Els austríacs, i especialment els vienesos, no desitgen en general la tornada de la monarquia. D'altra banda, l'oposició de la Petita Entesa es basa en la tesi que la restauració no és una qüestió interna d'Àustria, sinó una qüestió internacional que afecta els interessos vitals dels Estats de la Petita Entesa i la pau d'Europa.

Ha corregut el rumor que els seus amics de Viena havien telegrafiat a l'arxiduc Otto que es decidís, perquè «ara o mai» tenia una ocasió de pujar al tron. Si no ha estat «ara», doncs, no serà «mai», malgrat que el govern segueixi afirmant que pel moment la qüestió no pot decidir-se.

A Bled s'ha parlat també del pacte oriental, ideat per Barthou, que, absorbint el pacte danubià, constituïria un bloc formidable capaç ell tot sol d'assegurar sòlidament la pau d'Europa. Els que s'oposen a la seva conclusió segueixen essent Alemanya i Polònia. Anglaterra i Itàlia, barallades per la qüestió d'Etiòpia, han abandonat totes dues les negociacions diplomàtiques a Varsòvia i a Berlín, i França, justament inquieta per l'actual situació que amenaça la pau europea, espera que les coses es calmin per a renuar amb major activitat les gestions encaminades a obtenir aquell acord mínim que cal per a concloure el pacte. Però si l'edifici va a enderrocar-se, de què serveix apuntalar un sol costat, si amb això no es pot evitar la catàstrofe?

En definitiva, tot avui està subordinat al conflicte italo-etíop, i encara més al conflicte italo-anglès que se n'ha derivat.

Si els esforços de tots, i principalment de Laval, a Ginebra, reixen a aplanar les diferències entre Anglaterra i Itàlia, tots els altres problemes seran de més fàcil resolució, evitant que una altra amenaça, per ara oculta, es converteixi aviat en un nou focus perillós.

Recordem que en aquests moments Alemanya està a l'aguait. S'hi mantindrà encara gaire temps?

TIGGIS

CASA REÑE

COPIES a màquina

CIRCULARS

amb multicopista a preus reduïdíssims

TRADUCCIONS de l'anglès

i francès

MONT-SIÓ, 18, pral. - Telèf. 18053

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTÍ

Màxima rapidesa □ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

EL CINEMA

ANTICIPACIONS

El que veurem

Es incontestable que abans, en el cinema mut, els valors eren més fixos i de més durada. D'ençà del so en la seva triple modalitat de sorolls, paraules i música, les coses s'han complicat enormement, el cinema és amb major intensitat un problema de col·laboració, i d'ací ve que orientar-se en el món de la producció hagi esdevingut més difícil que mai. Directors i intèrprets s'han multiplicat; els millors prestigis s'ecipsen sobtadament (Griffith, Niblo, Cruze...), i en canvi, de sobte, el màxim ex-

la davantera del qual figura W. C. Fields. Serà interessant també veure la primera realització americana de Fritz Lang. Com un director tan racionalment teutó ha pogut treballar a Hollywood? Es un film titulat *Els morts callen*.

Katharine Hepburn reapareix en dues pel·lícules, *Sang gitana* i *Cors destrocats*. Veurem com es desenvolupa el destí d'aquesta *star* tan bruscament elevada a la màxima glorificació.

La novel·la *The Fountain*, de Charles

Katharine Hepburn, John Beal i Charles Boyer en «Break of Hearts», film dirigit per Philip Moeller

ponent d'una temporada l'acaparen homes ahir desconeguts (Capra, Zukor...).

D'ací la impossibilitat de fer pronòstics. Tan difícil, que el més còmode seria per nosaltres donar als nostres lectors una còpia de les llistes que les cases han posat a la nostra mà. Molt còmode, potser massa. I és per això que insistim en la pertinència de donar un extracte d'aquestes llistes, si més no perquè no tenim lloc per a més; un extracte a base de seleccionar uns quants títols que ens inspiren més confiança, donar almenys els títols que, sense falta, tenim intenció d'anar a veure pel nostre gust propi.

Com sempre, els consellers són els noms dels directors, les informacions prèvies de la premsa de fora i les informacions confidencials que hem pogut recollir dels amics que tenim a les cases de cinema, amics que saben que amb nosaltres no hi ha altre camí possible que el de la sinceritat.

Persistim creient que la nostra informació és problemàtica. Hi haurà—no podran fallar-hi—grans decepcions i també grans sorpreses. D'això darrer ens refiem!

Segurament que veurem el nou film de Chaplin. Tindrem films curts de Harry Langdon i Harold Lloyd reapareixerà en una pel·lícula titulada *La Via Làctia*. Hi haurà films de W. C. Fields i almenys un parell de llarg metratge de Stan Laurel i Oliver Hardy. I veurem també el darrer film de René Clair *L'últim milionari*. Això quant al cinema còmic o d'humor.

De King Vidor hi ha *Nit de noces*. De Rouben Mamoulian, a més d'una nova versió de *Resurrecció* de Tolstoi que ací es projectarà amb el títol de *Vivamos de nuevo*, hi ha *Fira de Vanitats*, un gran film en colors inspirat en la molt coneguda novel·la de Thackeray.

Entre els films de prestigi segur hi ha *Passaport a la fama* de John Ford, del qual ja s'ha parlat en aquesta pàgina (article d'A. A. Artís). Del mateix director—un veterà!—hi ha també *El Delator*.

De Frank Capra tindrem dos films: *Estrictament confidencial* i *Serenata blava*.

Un altre film de referències de tot creït és *Una nit d'amor*, de Victor Schertzinger, un assaig molt afortunat de cinema musical.

Richard Boleslawsky, un home capaç de films intensos com *Tempestat a l'albada*, el mateix que de films d'humor com *Amanits fugitius*, ens ofereix una versió americana d'*Els Miserables* (amb F. March i Ch. Laughton) i *Clive de l'Índia*, una epopeia de la conquesta anglesa de l'Índia.

El gran George Arliss ens oferirà un *Wellington* i un *Richelieu*. Aquest darrer és un film de Rowland V. Lee.

D'Alexander Korda, la màxima figura ara del cinema anglès, hi haurà *D'ací cent anys*, fantasia cinematogràfica original de H. G. Wells, i *La pimpla escarlata*, segons la tan coneguda novel·la de la Baronesa d'Orczy.

Entre els films que ens fan de debò il·lusió i que esperem amb impaciència, hi ha naturalment en primera fila, i potser és per aquí que haviem d'haver començat, *El somni d'una nit d'estiu*. És una pel·lícula, aquesta de Max Reinhardt, de la qual haurem de parlar molt ací i per això no volem insistir. Esperem així mateix *Sequoia*, de Chester Franklin—un film que no pot fallar—, i la versió que Gregory Zukor ha fet del *David Copperfield*, secundat per un repartiment formidable, a

PANORAMA

La Biennal de Venècia

La Biennal es celebra ara, per voluntat de Mussolini, cada any. Però per ara encara no ha canviat de nom.

Itàlia hi ha concorregut amb *El passaport roig* i *Les sabates dins la neu*, film de guerra; Àustria, amb dues pel·lícules molt bones: *Episodi* i *L'Altre que és en nosaltres*; Anglaterra, amb *Borzano*, que ha tingut gran èxit.

Alemanya ha volgut fer propaganda i ha tingut molta cura de la presentació dels films. Són aquests *Tu per a mi i jo per a tu*, *Peer Gynt*, *El triomf de la voluntat* i *Els dos reis*.

De la producció francesa, han agraït *Crim i càstig*, *La Mascota* i *El viaatge imprevisit*. *Tovarich* passà desapercbut i *Marié des Angisses* fou xiulat.

Notícies curtes

A Viena ha mort el conegut arquitecte i escenògraf Oscar Strand, professor de l'Acadèmia d'Art i autor de les decoracions del film *Mascarada*.

—Es diu que René Sti té la intenció de rodar una nova versió de *Le Rouge et le Noir* de Stendhal.

—Thalberg vol dur a la pantalla la llegenda dels cavallers de la Taula Rodona.

—Tres obres de Duvernois que seran objecte d'adaptació cinematogràfica: *Les Sœurs Hortensia*, *Toi et Moi* i *Edgar*.

—El drama de Mayerling serà filmat, amb Anatole Litvak de director i Charles Boyer de protagonista. No es diu encara a qui escaurà el paper de Maria Vetsera.

—Jean Parker és a Londres, car té el principal paper femení en *The Laying of the Glorious Ghost*, film de René Clair.

—Qui i què no s'adaptarà al cinema? Yves Mirande és l'autor de la versió cinematogràfica de *La Pucelle de Belleville*, de l'oblidat Paul de Kock. Dos dels principals intèrprets seran Danielle Darrieux i Alerme.

El film anglès de René Clair

René Clair, el més original dels directors, ha començat ja el seu primer film anglès, que duu el nom de *The Laying of the Glorious Ghost* (*El Fantasma de Glòria*). L'argument, d'allò més novel·lesc, obra del mateix René Clair i Robert Sherwood, és dintre el to de *Sous les toits de Paris* i *Liliom*.

«He dubtat molt abans de transformar el meu personatge principal—ha declarat René Clair—. M'agradava aquell fantasma inatrapable i maliciós. Però ja comprendreu que un fantasma no pot ésser l'heroi d'un

Jean Parker

film. Un fantasma no pot estimar, ni menjar, ni intrigar. Només pot esmunyir-se, aparèixer i desaparèixer, i això és molt enfadós per a un actor.»

Els principals protagonistes de la pel·lícula de René Clair són Robert Donat i Jean Parker, i l'autor es mostra encantat d'haver-los escollit i de treballar a Anglaterra.

Des del setembre, compreu el 15 de cada mes
CINE-STAR
magazine cinematogràfic

P.

CAPITOL

i POLA NEGRI en

FANATISMO

Dos films d'estrena extraordinaris. - Avis: sessió continua de 4 a 12'30

Aspectes del cinema

LA INVENCIÓ DEL DETALL

La sorpresa és un dels efectes teatrals i cinematogràfics més eficaços. Charlot, que sap de què va, deia en un memorable llibre, que el malaguanyat Delluc li va dedicar fa quinze anys, que el sorprenent és tan important com el contrast. I afegia que s'esforça continuament a crear l'imprevist d'una manera nova, i a fer tot el contrari d'allò que el públic espera.

Els americans no semblen haver fet gaire cas d'aquestes paraules clarividents. Ni gota de sorpresa, en efecte, en els arguments de

blic esnob que omplia tots els Cineclubs i Studios que hi havia escampats arreu d'Europa. Aleshores, a l'època no pas enyorada de l'*El Dorado* i *La Inhumana* de Marcel L'Herbier, del *Cor fidel* de Jean Epstein, i d'altres monstruositats, les sobreimpresions, els personatges cap per avall, les coses tortes, l'alentit i l'accelerat, els *flous*, les deformacions pseudo-expressives, eren la millor màscara per a dissimular la vacuitat més total.

Afortunadament, tot allò ha passat a la història. No del tot, però. Certs cultivadors de l'anomenat *film d'art* encara s'a-

Kay Francis i George Brent en «La vida és saborosa»

la majoria dels seus films. L'espectador preveu el desenllaç als cinc minuts de projecció. Ell i ella es coneixen a la primera escena. I ja sabem que, passi el que passi, i malgrat tots els obstacles que un escenarista pueril es complau a oposar a la seva felicitat, es casaran a la darrera. No falla mai. Films excel·lents no constitueixen l'esperada excepció de la regla general. I una pel·lícula tan recomanable sota tots els aspectes com *Succel una nit*, per exemple, no ens oferia tampoc un desenllaç inesperat.

Però ara ve el bo. I el paradoxal. Malgrat aquesta absència total de sorpresa en les històries nòcies del cinema americà, aquestes ens diverteixen de valent, i les seguim amb gust des que comencen fins que s'acaben. A què és deguda aquesta proesa? Simplement a la manera amena, amantíssima, de servir-nos aquests arguments estandarditzats.

Un xisto dolent contat per una persona graciosa ens fa riure a desgrat de la seva poca-solta. Una *Maria de la O* o una *Rosio*, cançonetes arxistides, setmana darrera setmana, dia darrera dia, als cafès concerts, als celoberts... i al carrer tocadets pels pianos de maneta, ens semblen noves de trinxina, i no ens donen la sensació de ja escoltades, quan les canten i les mimen una Pastora Imperio o una Encarnita Castro.

El mateix direm dels americans que posseeixen com ningú el secret d'amenitzar unes històries arxivistes amb vives i espirituals variacions, amb episodis plens de fantasia, amb anècdotes plenes d'humor, que posseeixen com ningú la invenció del detall, donen un matís nou a l'escena més gastada i salven els arguments més destarotats.

«Es amb bons sentiments que es fa literatura dolenta», ha dit paradoxalment, quasi escandalosament, Gide. És amb arguments dolents que fan bon cinema, podríem dir dels americans.

Quin art meravellós, el cinema, ha exclamat un crític, que ens encisa amb històries!

MALABARISMES TÈCNICS

Dèiem fa poc que Cecil B. de Mille necessita amuntegar pacotilla de basar per tal d'amagar la seva indigència espiritual i la dels fantotxes que posa en escena.

Doncs bé: altres directors intenten dissimular aquesta indigència, tot i enlluernant el públic amb els focs d'artifici de complicats virtuosismes tècnics. Pretenen amagar la seva absència d'humanitat, de psicologia, amb el simple truc de cambra o de laboratoris.

Anys enrera, aquest esteticisme era adorat per tots aquells realitzadors que, sense idees ni sentiments, no tenien altre remei que lliurar-se a uns malabarismes, que aplaudia, i qualificava de genials, el pu-

treixien a torturar-nos amb els mots d'aquest vocabulari tan superflu com desuet. I altres directors més normals, no per absència d'emoció, sinó perquè no saben explicar-se sense recórrer-hi, encara usen i abusen d'un supervivent d'aquells trucs morts i enterrats: l'encadenat a base del fos. Aquest procediment d'impotent no fa més que trossejar la narració i interrompre el desenvolupament de l'acció. Un crític ha dit que aquests *fosos* són per a l'espectador el que són a la carretera, per a l'automobilista, els passos a nivell. Exacte. Exacte i enginyos.

Els bons directors, per contra, saben expressar-se sense necessitat d'emprar aquests procediments arbitraris i entrebancadors. Saben prescindir de virtuosismes injustificats. Saben explicar amb suprema simplicitat unes narracions en les quals les peripecies s'encadenen sense sotracs, i on el curs del temps és expressat, no amb *fosos*, sinó amb la senzilla juxtaposició d'imatges, cadascuna de les quals porta, com un rellotge, la seva hora, o, com un full de calendari, la seva data.

Aquesta normalitat, amputada de jocs de mans tècnics, que només fan feliços els clients dels Cineclubs, si encara en queden, i quatre petits amateurs tan insignificants com pretensiosos, ens ha llegat més d'una obra mestra, entre les quals posaríem *Furs humans*, *Imitació de la vida*, *Què hi ha, Nellie?*, *El sopar dels acusats*, etc. I, més recentment, aquest ofici reduït a l'essencial, a la mínima expressió, que renuncia a les proeses tècniques per a posar-se al servei d'un tema, aquest ofici sobri, ha assolit, diuen, el grau més alt de despullament en un film de la Warner, *La vida és saborosa*, dirigit per Frank Borzage, i interpretat per Kay Francis i George Brent, que veurem la pròxima temporada, i en el qual el gran director tracta a fons el tema que havia esbossat en *Furs humans*: la unió de la dona reflexiva i el bohemí. Heus aquí el que diu G. Champeaux d'aquesta tècnica normalíssima, que no es veu ni s'endevina: «Aquí, la tècnica cinematogràfica, en el sentit corrent del mot, esdevé quantitat negligible. Els efectes purament visuals hi serien tan desplaçats com, en una novel·la psicològica, els efectes d'estil. Tot és en el caràcter revelador de les escenes i el poder de suggestió dels actors. La fórmula de *La vida és saborosa*, és la fórmula de *Viatge d'anada* i de *Back Street*: la més gran intensitat pel suprem despullat de l'expressió. Un stendhalia diria que també hi ha un estil codi civil del cinema.»

SEBASTIÀ GASCH

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL

és el repartiment aviat i bé, ol

GARATGE ELÈCTRIC

CARRER MOIA, 618 - (Anibau i Diagonal)

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU

VERDAGUER, 1, CALLÍS, 3, 5 i 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFIL·LONADA
EN LLIBRES RATILATS, DE
LUXE I EN TOTA CLASSE D'EN-
QUADERNACIONS. - EL·L·GANCIA
I ECONOMIA EN ELS ENCA-
RRCS. - EN CAS DE URGENCIA
DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

PUBLIC-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió continua de 3 tardes a 1 matí

SEIENT: UNA PESSETA

Local dotat de clima artificial CARRIER

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu

PLANTES VIATGERES
Documental molt interessant d'U. F. A.

LA GALLINA ROJA
Dibuix en colors d'U. F. A.

NOTICIARIS D'ACTUALITAT
MUNDIAL segons visió PARAMOUNT
i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.

L'EXPRES AERI BERLIN-ROMA
Meravellos documental U. F. A.

EL TEATRE

ELS APOSTATES: EL CAS FELIU I CODINA

Feliu i Codina a Madrid

(Vegi's, en el núm. 340, «Feliu i Codina a Catalunya»)

Es el 1887 que Feliu i Codina, després d'haver-hi estat ja un parell de vegades, es fixa definitivament a Madrid. Esdevé redactor d'Iberia, on és encarregat de feines tan diferents com l'article de fons i la crítica de teatres. El periodisme espanyol, com el català, ha exigit sempre aquesta activitat dispersadora d'activitats. Tothom hi serveix per a tot. Molt pocs hi donen tot el seu rendiment per manca d'especialització. Feliu i Codina es sortí de totes dues activitats d'una manera brillant. Aleshores tenia quaranta anys. Juan Barco, en els seus al·ludits apunts biogràfics, ens el descriu com un home alt, però que semblava baix de tan obès, amb les cames massa fràgils per al cos. El cap gros, potent. El coll curt i carnós. Els ulls molt miops i de mirada dolça. Quan treballava, inclinat damunt del paper, sense alçar mai el cap, tenia—diu—alguna cosa de la lenta fecunditat del bou.

A Madrid, doncs, Feliu i Codina sapigué situar-se. La seva carrera, però, no fou mancada d'obstacles. La seva primera estrena, *El gra de mesc*, traduït amb el títol de *Al buen callar...* fou, com ja hem dit, un fracàs. *Un libro viejo* tingué millor acollida, sobretot per la crítica. La Pardo Bazán en el seu *Teatro Crítico* hi veu una de les obres més ben fetes que, de molt de temps ençà, s'havien estrenat a Madrid. L'èxit no satisfé, però, les esperances de l'autor. Quant a *La Dolores*, en la qual posava tantes esperances i ben fonamentades, no trobà pas, com és sabut, el camí lliure. L'havia escrita quan encara era a Barcelona. De primer la idea s'havia concretat en un romanço. Després en féu tema d'una sarsuela. El mestre Cereceda, però, a qui l'havia lliurada, no acabava de posar-hi mai la música. Cansat d'esperar, va convertir-la en drama. Maria Guerrero retingué l'obra molt de temps en el seu poder sense decidir-se a donar-la. Per a interpretar la protagonista havia de sortir a escena vestida de criada, i això no la seduía.

Aquests escrúpols foren després, naturalment, titllats de ridículs. Però quantes vegades els temors, els dubtes que han assaltat un artista, abans de decidir-se a llançar una obra, no són justificats! Els de Maria Guerrero ho eren a bastament. Cal pensar quin era l'estat del teatre espanyol, del pobre teatre espanyol d'aleshores. Del que es tenia, sobretot, per gran teatre, que era el teatre dramàtic, naturalment. Eche-garay, amb el seu subrònticisme, hi imperava. Tot eren drames de levita, amb passions convencionals d'una fredor mortuòria i amb la seva abominable expressió emfàtica. Cap mica de calor, de veritat, de gràcia autèntica no feia tremolar aquelles bambalines estantisses del teatre castellà d'aleshores. Superior al teatre català d'aquells moments per la cultura, per l'idioma, per la mateixa traça a construir les obres, per l'estil dels comedians, per la presentació, li era inferior per la vida. Ben garbellat, potser encara és preferible el Frederic Soler de la millor època a l'Echegaray dels moments apoteòsics. El contrast amb l'obra de Feliu i Codina era, doncs, certament, violent, desconcertant. Amb *La Dolores* Feliu i Codina feia entrar un dol de sang bullenta a l'escena castellana; hi feia entrar un ambient viu i popular. Feliu i Codina, amb *La Dolores*, era, certament, un romàntic encara. Però açí romànticisme ja no pot prendre's, com en Echegaray, per sinònim de fals. Avui que els sentiments d'inferioritat són més estudiats, pot comprendre's millor encara tota la veritat del gest d'aquell minyó, protagonista de l'obra de Feliu, que, befat per tothom per la seva aparent feblesa, per la seva situació d'estudiant de capella, té un dia un gest homicida per vindicar la dona que estima—i en el fons, per vindicar-se ell mateix.

Avui que gairebé tots els personatges que

aleshores interpretava Maria Guerrero són momificats en l'oblit més absolut i més gèlid, no pot sorprendre'ns, doncs, que es resistís a interpretar, pel pretext o la temença que fos, la protagonista encara vivent de *La Dolores*. No era pas ella sola qui no hi sentia confiança. Tan poca n'inspirava a ningú, que *La Dolores*, com és sabut, va ésser estrenada un diumenge a la tarda—el 10 de novembre de 1892—al teatre Novetats, de Barcelona. Els actors, encara, mentre la representaven s'hi mostra-

talana, en la seva totalitat, no pot ésser expressada sinó en català precisament. El mateix Feliu i Codina que escriu en castellà *La Dolores* no hi hauria pogut escriure *Els fadrins externs* o qualsevol altra de les seves obres en les quals reflecteix més els nostres particularismes o, simplement, la vida rural. Ell mateix, que intentà incorporar altres obres seves al castellà, no ho intentà amb aquestes. Les hauria pogut traduir, certament. Però Feliu i Codina no hi volia passar traduït, ans com a un autèntic

«Aux Jardins de Murcia» de Feliu i Codina (adaptació francesa de Carlos de Batlle i Antonin Lavergne), representats a París

ven molt desmenjats, i fou una veu del públic que els advertí del valor de l'obra i els estimulà a representar-la amb més fervor. Altrament, és sabut l'entusiasme que després Maria Guerrero hi posà i la llegenda que vol que, de la persistència a interpretar-la, li quedés per sempre, en l'accent, el deix aragonès de la protagonista.

L'important, però, de l'apostasia de Feliu i Codina no és que *La Dolores* fos una gran obra. L'important és que superava de molt tot el que Feliu i Codina havia escrit en català. I heus açí un fet que sembla demostrar que no és del tot exacte aquella teoria segons la qual als catalans els és gairebé impossible d'expressar-se en castellà. Teoria evidentment exagerada i que, portada a l'extrem, resulta en realitat un de tants mites creats per la nostra timidesa nacional. Tot tímid, tant individu com poble, tendeix a la mitomania, a crear-se un panorama mitològic que s'adigui amb la seva sensibilitat malaltissa. No gosàvem afirmar la nostra voluntat de no servir-nos, per escriptura i fidelitat nacionals, sinó del nostre idioma, i ens vam inventar el pretext de no poder. Es clar que aquells que ens en fan retrè semblen haver-se complagut que realment no poguéssim. Si en lloc de caricaturitzar els esforços—cosa que no ha fet mai cap veritable imperialista—de Catalunya per a deixar-se assimilar, haguessin creat, quan era temps, veritables universitats, possiblement els catalans parlàrem un castellà magnífic i els escriptors haurien renunciat a fer-se o millor a refer-se un instrument autòcton d'expressió. Sense voler hauríem renunciat, però, a possibilitats que avui ens són molt cares.

Que l'adaptació de Feliu i Codina fou perfecta ho demostren, més que l'èxit del moment, els elogis que en resten. Els elogis per exemple de la Pardo Bazán o de Clarín, segons el qual, en *La Dolores* ni el més intransigent no podria trobar el més mínim defecte. O l'exclamació d'Echegaray, en preguntar-se tot parodiànt el que Cervantes digué dels Argensoles: Qui és aquest català que ha vingut a Castella a ensenyar-nos castellà?

Però si no hi ha impossibilitat real, per a un català, d'expressar-se en un altre idioma que el propi, és evident que la vida ca-

lítica autor de llengua castellana. Es possible que ell tot això no arribés a formular-s'ho. Però en tenia l'instint. I un instint tan cert que no sols no se li acudí tampoc d'escriure en català *La Dolores*, que hauria ressonat en fals, ans fa que en el seu castellà hi siguin reflectides les formes dialectals del país de la protagonista. Per donar-se ben bé de l'accent de veritat que això donaria a la seva obra potser calia, aleshores a la península, ésser català.

Amb l'idioma castellà, doncs—i això potser és el que va fer muntar de to, fins inconscientment, la seva producció—, es trobava amb un instrument més maleable. La flexibilitat, la facilitat, la mateixa perfecció dels models antics que encara podia proposar-se, li prestaven àle i ales. I la seva complaença per la frase popular, per la frase plàstica que fa viure un caràcter i un ambient, i que mentre escrivia en català obligava a recollir expressions d'un gust dubtós, tot el mostrant de parracs pintorescos d'una llengua corrompuda, en castellà, idioma fixat i gairebé sense problemes, li feia trobar expressions vivíssimes sense que la puresa, l'eufonia i el bon gust se'n ressentissin. El seu castellà fins podia, per això mateix, i per contrast amb l'emfasi mortuòria que aleshores predominava a l'escena castellana, semblar més viu, més fresc i més flexible que el dels autors castellans contemporanis seus.

Però possiblement no és solament el canvi d'idioma el que el va influir a superar-se. Sembla que gairebé tots els nostres apostates en el moment d'abandonar el país, tinguin com consciència que van a emprendre una lluita més dura, a trobar-se amb un públic més exigent, a participar d'una cultura més noble i refinada. Abandonen aleshores els «Ja està bé!» i els «Ja n'hi ha prou!» desmanegats i casolans i es tornen més exigents amb ells mateixos. Això és dolorós i fa una mica de rubor d'explicar-ho. Però som ja prou forts, ens sembla, perquè ens diguem la veritat. Si no entre els apostates, entre els que van i vénen, cal trobar-se amb esperits com el de Josep Carner, per veure que reserven el millor del seu esforç per a Catalunya. Altrament, en el cas de Feliu i Codina poden considerar-se encara condicions externes a ell mateix que podien contribuir a excitar i a deixar córrer més lliurement la seva imaginació en pensar en l'escena castellana: no haver de pensar tant en les limitacions dels actors, ni en la misèria de l'escenari.

El més curiós, però, de l'apostasia de Feliu i Codina és que si la literatura castellana té damunt d'ell una tan forta atracció i influència, ell, per la seva banda, influirà d'una manera decisiva la marxa del teatre castellà. *La Dolores*, tot i reflectir tan vivament l'ambient d'un poble aragonès, tot i ésser pel tema com el model concret de l'espanyolada—dos homes fent-s'ho a ganivetades per la dona que estimen—, és, en realitat, la dramàtica catalana, en esperit, que triomfa a la capital d'Espanya. *La Dolores* és, per la seva força, per la manera de reflectir l'ambient, per la condició dels personatges, per la seva poesia, el que començava a ésser, el que volia ésser, sobretot, el drama rural català. La gran obra que per circumstàncies de medi, de temps i personals no podia donar a la nostra escena, Feliu i Codina la donava a l'escena castellana.

DOMÈNEC GUANSE

(Segueix a la pàgina 8)

Telèf. de MIRADOR: 23118

LA FI D'UN TEATRE

Santpere, el comerciant fracassat

Abans els professionals de la llàgrima no s'emparin del cas Santpere i a base d'ell ens vulguin diagnosticar, una vegada més, l'agonia del teatre català, ens permetrem fer unes quantes consideracions al voltant seu.

En Santpere es passa amb bous i es-queselles, com a actor, com a director i com a empresari, a la revista castellana; car, segons declaració pròpia, està cansat de perdre diners fent català a l'Espanyol.

Ho creiem perfectament. Ho creiem, perquè aquests darrers anys hem estat testimoni del naufragi d'aquella companyia de l'Espanyol, naufragi produït enmig de la indiferència del públic, el mateix públic que en altres temps havia demostrat per a En Santpere i els seus comedians un afecte particularíssim.

Pot dir-se ben bé que la fi de l'Espanyol començà amb *La Reina ha rel·liscat*. Sembla mentida el mal que pot fer un èxit! El d'aquesta obra fou un d'aquells èxits agabelladors, que de tant en tant es produeixen al teatre, i dels quals no hi ha ningú capaç de determinar les causes.

En el remolí de *La Reina ha rel·liscat*, En Santpere hi va perdre la carta de navegant. Des d'aleshores, la nau de l'Espanyol va anar a la deriva. Creiem que amb el «vodevil sonor» havien trobat un gènere, quan en realitat només havien trobat una obra.

Una darrera l'altra, intentaren repetir cinc o sis vegades el cop de *La Reina ha rel·liscat*. Per l'escenari de l'Espanyol començaren a desfilar reines, reis, prínceps, ministres i generals... I l'èxit no es repetia. Ningú no sabia per què aquests vodevils sonors no agradaven. Però la realitat és que tampoc ningú no sabia exactament per què havia agradat el primer. Tan dolent era l'un com els altres.

Obsessionada pel vodevil sonor, l'empresa de l'Espanyol abandonà els gèneres teatrals que en altres temps havien bastit la clientela del teatre. El sainet, el melodrama, la comèdia realista, gairebé el vodevil «mut», per adaptar-nos a la terminologia de la casa.

L'Espanyol havia estat el teatre barceloní més caracteritzat. El que comptava amb un públic més vast, car el freqüentaven tots els sectors socials. Fins i tot hi anava la població barcelonina no catalana.

Però això era en el temps que a l'Espanyol s'hi feia teatre. Teatre bo o dolent, no anem a discutir. Però, teatre. El temps dels èxits de l'Amichatis i d'En Màntua. Dels vodevils que es feren famosos. Dels èxits de l'Alfons Roure saineter, quan MIRADOR concedí a aquest, per votació popular, un premi destinat a la millor comèdia catalana de l'any.

Aleshores, a l'Espanyol també hi havia companyia. En el seu escenari triomfaren l'Assumpció Casals i la Visita López, dues de les nostres autèntiques primeres actrius. Després, per raons que no són del cas, En Santpere arribà a prescindir de la primera actriu.

I així volia fer comèdia! O, pitjor encara, volia fer vodevil. A tot arreu del món, la base del vodevil resideix en les dones boniques, en alguna artista d'una gran suggestió damunt del públic. Només així poden imposar-se obres insignificants, fabricades com vestits de confecció. Del *sex-appeal* de les actrius de l'Espanyol, la galanteria ens priva de parlar-ne.

El vodevil sonor, a l'Espanyol, acabà en revista. En revista si fa o no fa del tipus que nosaltres en diem madrileny. Un argument idiota, a propòsit perquè els primers actors puguin fer pallassades, i de tant en tant, sense més ni més, fer sortir una renglera de noies a exhibir les cuixes.

Posat en aquest terreny, l'Espanyol estava irremediablement batut pels altres teatres que a Barcelona conreaven la revista. Al Còmic, al Principal, al Victòria, els arguments tenien més gràcia, la música era més original, la presentació més fastuosa, les dones eren incomparablement superiors a les de la companyia d'En Santpere. Les revistes de l'Espanyol respiraven misèria pels quatre costats.

Naturalment, el públic no hi anava. Els escassos espectadors s'hi ensopeien. Recor-

dem que en un dels darrers vodevils sonors estrenats a l'Espanyol, l'únic aplaudiment de la nit era provocat pel tenor Vendrell, que a cortina abaixada, i sense cap mena de motivació, cantava *L'Emigrant*. Quan un teatre recorre a això, vol dir que ja viu de miracle.

I entre vodevil sonor i vodevil sonor, En Santpere estrenava uns vodevils muts lamentables, sense gota d'humor, presentats i interpretats d'una manera horrible. Generalment, traduccions i arranjaments del francès. Hem dit traduccions per a dir-ne alguna cosa. Del llenguatge dels autors de càmera de l'Espanyol, se'n poden contar coses increïbles. Dels autors i dels actors. Després de deixar anar un *sin embargo* com una casa, els actors s'adreçaven a una noia i li deien: «Escolti, jovincella...». Les castellanades alternaven amb el català més floral.

Aquests vodevils muts no arribaven ni a la setmana. No suscitaven cap mena d'interès. Generalment, a la seva estrena només hi havia vint o trenta persones al teatre. Era inútil que l'empresa advertís als cartells: «Gran èxit a París». A París, potser sí. Però a l'escenari de l'Espanyol, les probabilitats d'èxit eren nul·les.

A vegades, realment, En Santpere donà alguna obra estrangera d'un valor positiu. Com quan estrenà *La Fleur des Pois*, d'Edouard Bourdet, potser el millor autor francès en l'actualitat. Però la companyia de l'Espanyol estava ja del tot inutilitzada per a obres de qualitat. El públic difícilment podia empassar-se uns *gigolos* de seixanta anys i difícilment podia il·lusionar-se amb aquella aristocràcia, la flor i nata de la societat parisenca, que sortia en escena abillada per Can Penja i Despenja.

Perquè la indumentària dels actors de l'Espanyol era tot un poema. D'on caram treien aquells jaqués, aquells barrets i aquells plastrons? Era una indumentària tan bàrbara com l'idioma.

D'aquesta desgana a l'Espanyol no se'n salvava ningú. El mateix Santpere donava, o seguia, l'exemple. Nosaltres l'hem vist, en la funció inaugural de la temporada, presentar un paper de vagabund, sense haver-se pres la molestia de treure's l'anell, formidable pel tamany, que habitualment porta a la mà.

Un altre dia, interpretava un personatge de presidiari. Per dalt de la jaqueta, li sortia el coll planxat i la corbata impecable. Per baix dels pantalons, els mitjons de seda i les sabates de xarol. I si tinguéssim memòria, podríem anar seguint.

Això són detalls. Però són detalls simptomàtics, que revelen una indiferència absoluta, una apatia total, en un actor que té a Barcelona una fama com cap altre. Un actor mimat pel públic i per la crítica, car aquesta podia alguna vegada tractar severament les obres estrenades a l'Espanyol, però mai, absolutament mai, no s'oblidava de salvar En Santpere com a actor, omplint-lo de lloances que l'interessat no sempre justificava.

Si alguna actuació pot qualificar-se de suïcida, és la de l'empresa de l'Espanyol en aquests darrers temps. Tots els defectes que hem anotat havien de portar forçosament aquest final: el desnonament de què el públic l'ha fet objecte.

En Santpere abandona l'Espanyol. En el nostre món teatral, aquesta és una commoció. Però ningú no té dret a sorprendre's. Ara, veurem qui anirà a l'Espanyol. Tindria gràcia que, com ja s'ha esdevingut altres vegades, una companyia valenciana hi guanyés pesetes fent precisament teatre popular, el gènere que En Santpere abandonà perquè no donava...

Cada vegada que se li posava un periodista a tret, En Santpere li deia: «Jo sóc un comerciant del teatre. Estic disposat a fer el que el públic vulgui. Si vol, li faré titelles...»

Sembla que un home desproveït de manies artístiques, com era En Santpere, havia de fer-se ric. Doncs ja ho veieu: plega, tot confessant que hi ha perdut tants diners.

Ja ho saben, doncs, els comerciants del teatre.

ANDREU A. ARTIS

¡Nerviosos!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la Neurastènia.

Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen emocionalment nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré,

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

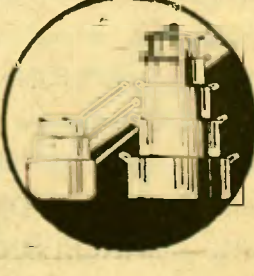
Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.—Dirigit-se i transmetre 0'25 ptes. en segells de correu per al franquigi a Oficines Laboratori Sòlvatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

AL PARADIS TERRENAL

La serp.—Menja, Eva. Té moltes vitamines.

(Marc Aurelio, Roma)

CANÒDROM GUINARDÓ

CURSES DE LLEBRERS

Tots els dimarts i dijous nit

1 dissabtes i diumenges, tarda i nit.

PISCINA GUINARDÓ

oberta al públic a partir de les 8 del matí.

Entrada general, 0'50 ptes.

Entrada al recinte i preferència, una peseta.

Mitjans de comunicació: Autobusos Roca, sortida del carrer de Pelayo.

Autobusos Lesseps-Avinguda de Maragall.

Tramvies d'Horta.

Taxis col·lectius de la Plaça Catalunya.

FITO

CAMISER ESPECIALISTA

EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11

Telèfon 44655

EL MILLOR ESPECTACLE DE L'ESTIU

En el lloc més típic, Fresc i Pintoresc de Barcelona

CURSES DE LLEBRERS

Cada nit. Dissabtes i diumenges, tarda i nit

Taxis col·lectius i Autobusos llettra B des de la Plaça Catalunya

LES LLETRES

Henri Barbusse

Malalt d'una pulmonia — tota la seva vida havia estat delicat i el seu aspecte, aquests darrers anys, no era de gaire salut—Henri Barbusse ha mort la setmana passada a Moscou, a l'Hospital del Kremlin. Potser ell mateix, d'haver-li estat proposada la tria, hauria preferit morir a Moscou que no pas a la seva villa de Tréport, on, força benestant com era, hauria pogut passar una vida tranquil·la, de pur home de lletres tal com semblaven anunciar les seves primeres obres, si no hagués estat la seva conversió al comunisme.

Per la meua banda, he cregut sempre en la sinceritat de les conviccions comunistes de Barbusse, i no pas solament perquè ell no tenia motius personals per a considerar-se un «damnat de la terra». La seva adhesió a l'ortodòxia marxista no era pas un rampell, ni un esnobisme, ni una posició espantosa.

En un pròleg, ell mateix diu que l'escriptor no ha de divertir, ni ésser un gabinet de curiositats, sinó el portapaula del seu temps. I ell va fer-se el portapaula del sovietisme més ortodox, al preu de quines submissions inexplicables, és el que no es pot saber, però que no costa d'endevinar. Amb tot, ni el més lleu apartament dels canons més estrets del credo marxista, posant la seva ploma al servei d'una causa que molt sovint, n'estem segurs, havia de topar amb els seus més íntims sentiments i pensaments. Però no en va Barbusse havia citat una frase de Clemenceau: «La revolució és un bloc que cal acceptar o rebutjar», que és la clau de tota la seva actitud.

Res, dèiem, no feia suposar que el poeta que debutava als vint-i-un anys amb *Les Pleureuses* (1895) havia d'ésser el comunista militant d'aquests darrers anys. Tampoc no ho feien suposar els seus càrrecs a la redacció de *L'Écho de Paris* i a l'editorial Lafitte, redactor en cap d'un *magazine* apte per a ésser posat en totes les mans.

En 1903, però, publicà una novel·la, *L'Enfer*, en la qual s'han volgut veure els pròdroms d'una evolució que, a través de *Le Feu*, l'havia de dur als assaigs polítics i als pamflets de després. Potser sí. Tot el que Barbusse explica en *L'Enfer* és vist pel forat del pany. Potser després el seu camp visual no s'ha eixamplat gaire més. Fet i fet, pel forat del pany o per un de més ample, Barbusse no ha vist sinó un aspecte de la vida, el més fastigós. Naturalment, si la vida era així, en tenia la culpa l'organització capitalista.

La guerra precipità l'evolució d'aquell poeta—gendre d'un altre, Catulle Mendès, ja oblidat—que ni amb els seus versos ni amb els seus contes no havia cridat massa l'atenció. Serà després, quan haurà arribat a la celebració, que les seves primeres obres, reeditades, seran conegudes fora del cercle dels crítics i dels professionals.

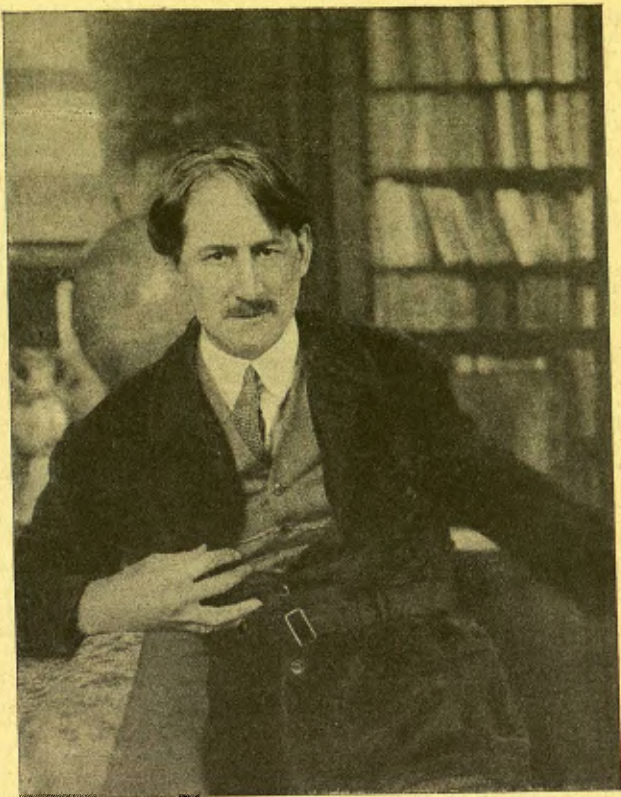
Els més afeïssats enemics polítics de Barbusse, ni en els excessos de les polèmiques més agres, no han rebaixat mai l'abnegació i el valor amb què Barbusse va fer la guerra. José Germain, que fou company seu d'armes en el mateix regiment d'infanteria, escriu d'ell: «Es espantat. A Crouy, batalla d'horror en què el fang és disputat amb la sang, estigué sublim. Fred, tranquil, impertorbable, ha sollicitat i obtingut totes les missions perilloses. Ha aguantat fins al capdavant, i això que no és fort.» Quan per la seva edat passà a la territorial, demanà per a tornar al front. Però al cap d'alguns mesos quèia malalt. En aquesta convalescència escriu *Le Feu*, que guanyà el Premi Goncourt 1916 (amb els vots en contra d'Émile Bourges i Léon Daudet) i la publicació íntegra del qual no fou permesa fins signat l'armistici. L'aparició d'aquest llibre, abundant en argot de les trinxeres, fou sensacional. La guerra sense penatxo, amb el seu horror quotidià fet de sang, de fang, de pols, de totes les misèries materials i morals. *Le Feu* no és un llibre patriòtic, ni tan sols patriòtic. Però, és taxativament, específicament revolucionari? Davant els ulls tenim un retall, unes frases escrites per Barbusse al ja esmentat José Germain, després president de l'associació d'escriptors ex-combatents. Barbusse hi diu: «Sense necessitat d'ésser guiat per la censura, no he volgut posar-hi res sobre els oficials, de por de deixar rellics alguna cosa que pogués atemptar la disciplina i afèblir en l'esperit del soldat la idea de continuació a ultrança de la guerra fins a la victòria. D'altra banda, les crítiques sobre els oficials serien d'una singular injustícia si no fossin equilibrades pels justos elogis que tants d'entre ells han meregut.»

I en un autògraf que ara ha reproduït el suplement literari del *Figaro*, declarava haver fet la guerra amb tant braó per a combatre el seu enemic de sempre, el militarisme.

Barbusse acabà la guerra condecorat i amb el grau de tinent. Després, creient que l'edifici mundial està mal construït, i per tant cal enderrocar-lo i bastir-lo de nou, es llançà a la propaganda i a la lluita. Les seves simpaties per Moscou i la seva adhesió a la societat capitalista no són meres actituds literàries, sinó de combat, en el qual

esmerçarà tot el seu talent i tota la seva activitat.

Ha acceptat la revolució en bloc, s'ha sotmès a les directives de la Tercera Internacional, amb obediència cega; *perinde ac cadaver*. El seu mestre Romain Rolland, simpatitzant i tot amb els soviets, defensa la llibertat de pensar contra el moltonisme comunista. Barbusse n'està o no n'està convençut? El fet és que des de la seva revista *Clarté* defensa i justifica, amb respecte en-

Henri Barbusse

vers Rolland, però amb tota fermesa, el rigor comunista, la «inquisició de Moscou».

Algú va veure en la fundació de *Monde* —ara fa vint anys—una temptativa d'evasió del rígid marc imposat des de la U. R. S. S. En efecte, tant el comitè internacional que li prestava el seu ajut moral, com els col·laboradors, no eren pas de l'ortodòxia comunista. Aquells noms del comitè que figuraven a la capçalera de cada número desaparegueren i els col·laboradors foren passats pel sedàs marxista. Des d'aleshores, *Monde* és més parcial, més tendencios, comunista i no comunista.

I Barbusse vinga esmerçar-se en mitings, en manifestacions, en propaganda per totes les causes que poden servir la Causa. Només aquesta compta.

En una nota anònima, apareguda en un diari barceloní i amb la qual no puc menys que sentir-me identificat, es deia: «Des de *Monde* seran defensats els xinesos semicolonitzats pel Japó, els annamites i els negres del Congo, els jueus alemanys, els miners d'Astúries, els etiops amenaçats per l'expansió italiana; fins i tot, si cal, els catalans—o almenys els proletaris de Catalunya—contra els governs centrals: en una paraula, des de *Monde* seran defensades totes les revoltes contra els poders constituits, mentre no es tracti del poder constituït a Moscou».

Potser és prematur encara formular un judici sobre l'obra literària de Barbusse, massa entremescada dels interessos polítics i socials a la defensa dels quals s'havia consagrat de ple. De tota ella, si el temps ha de sumir-la en l'oblit, es salvarà almenys *Le Feu*, una de les millors novel·les d'aquella guerra que donà origen a tones i tones de paper ja il·legible, una novel·la molt superior, pel meu gust, a la tan cèlebre de Remarque, però que, pel que fa a l'anostrement respectiu, així com *Res de nou a l'Oest* trobà un traductor admirable en Joan Alavedra, *Le Feu* fou víctima d'una traducció per algú que no sabia ni el francès ni el català.

J. C.

L'actualitat literària

“David Golder”

Amb un retard d'un parell d'anys, ben bé, aquesta novel·la de la russa francitzada Irene Némirovski, que féu un debut molt brillant amb ella, ens ha estat presentada per Proa, en la traducció catalana de Melcior Font, molt correcta i ben resolta. És una novel·la interessant, que pinta un sector de societat tèrbol i opulent, i que descriu un tipus d'home de presa, com en diuen ara, a l'hora de la seva decadència, ple de magnífics rampells de ràbia i de tristesa, i una noia moderna, absolutament amoral. En conjunt dona, com he indicat, aquesta sensació de retard: el món actual camina tan de pressa i els èxits de moda canvien tan sovint!

Noves de Miquel Llor

En un accident d'automòbil, gens espectacular, Miquel Llor tingué la desgràcia de trencar-se el braç dret. Una invalidesa d'uns mesos, finalment sortosament, l'ha tingut allunyat de la literatura. Un dia d'aquests l'he trobat, totalment restablert, i m'ha comunicat una nova: està fent una novel·la que sota el títol aproximat de *La revenja dels Sants*, serà una continuació de *Laura*. El tema de l'obra i el talent del nostre novel·lista permeten d'esperar una obra interessant, que prou convé per a les lletres catalanes.

R. T. M.

VARIETATS

Gustave Guiches

L'ha llegit algú, entre nosaltres, aquest autor que ha mort a setanta-cinc anys? Havia publicat moltes novel·les, havia estrenat amb èxit. Sarcey, des de *La République Française* — el diari fundat per Gambetta — li féu una fama parlant de *Céleste Prudhomme*, novel·la d'una institutriu. Cap al tard de la seva vida, nomenat gerent del *Bulletin Municipal* de París, cada número havia de portar obligatòriament el seu nom, i així li feia dir:

—Sóc l'autor francès el nom del qual és imprès més sovint.

Amb Paul Bonnetain, J.-H. Rosny, Lucien Descaves i Paul Marguerite, fou un dels firmants del famós *Manifest des Cinq*, publicat en el *Figaro* del 18 d'agost de 1887, arran de l'aparició de *La Terre*, de Zola. Aquest document de polèmica literària mogué aleshores un gran enrenou i fou explotat contra Zola d'una manera que als mateixos autors seus els sabé greu i els féu plànyer-se d'haver-lo publicat.

Els «Cinq», parlant de l'escola naturalista en general i de *La Terre* en particular, deien, entre altres coses:

«No solament l'observació hi és superficial, els trucs passats de moda, sinó que la nota de femer encara és exacerbada, ha descendit a brutícies tan baixes que hi ha moments que un es creuria davant un recull d'escatologia.»

Però, més endavant, els «Cinq» es peneïren. Temps després, Marguerite declarava: «Vaig cometre una mala acció, l'abast de la qual la meua joventut m'impedí de comprendre, però després me n'he avergonyit»; Rosny deia: «D'aquesta aventura me n'ha quedat un gran fàstic. Havia oït a un sentiment de justícia, però vaig anar a parar a un acte absurd i sense noblesa»; Guiches confessava: «Em queda un record penós i contrit d'aquesta atzagaïada, gran i ridícul pecat de joventut. Diverses vegades, verbalment, vaig excusar-me'n a Zola.»

Un dia, al cafè, Villiers de l'Isle-Adam proposà a Guiches d'escriure, en col·laboració, un drama en vers. El cambrer portà l'ormeig d'escriure a Villiers i aquest començà: *Madame dort, je crois... Bah! tant pis: j'attendrai...*

Cansat ja, passà el paper a Guiches:

—Això marxa. Apa, feu el segon vers.

Guiches pensà una estona i escriu: *Faites toujours venir le cul-de-jatte André.*

El drama no ha passat mai d'aquests dos versos.

Es hora d'aprendre bé

Quan apreneu francès, si us diuen, per exemple, que «velours» vol dir «terciopelo», no ho comprendreu tan bé com si us diuen que «velours» vol dir «vellut».

El LINGUAPHONE, que es preocupa dels resultats docents sobretot, no s'ha aturat per despeses, i ha editat, en català acurat, la clau de traducció de les lliçons LINGUAPHONE. Podeu, doncs, avui, aprendre a base del vostre idioma, únic indicat, si cap n'hi ha, per a l'estudi d'altres idiomes.

Els col·legis, acadèmies i professors que us ensenyen idiomes estrangers a base de castellà, d'un tercer idioma, us ensenyen malament, us fan perdre temps i diners.

Si voleu aprendre bé i de pressa qualsevol dels setze idiomes que més necessiteu al costat del català, demaneu tot seguit, sense cap cost ni compromís, el prospecte LINGUAPHONE, i us orientareu.

Ni hi ha estudi que presenti més entrebancs i trencacolls que l'estudi d'un idioma estranger. El LINGUAPHONE us dirà la veritat universal sobre aquesta necessitat, també universal moderna, d'aprendre idiomes. Onsevulla que visqueu, i siguin les que siguin les vostres ocupacions, podeu aprendre idiomes estrangers de pressa i bé pel procediment LINGUAPHONE. Demaneu tot seguit el prospecte gratuït a l'INSTITUT «LINGUAPHONE» per a Catalunya: CARRER DE VALÈNCIA, 245. — BARCELONA.

El motiu de l'incest en la literatura catalana

EL «COMPLEX D'ELECTRA»

La publicació de *Gualba, la de mil veus*, d'Eugeni Ors, obreta que té per tema l'incest, fa arribar també a Catalunya un motiu literari que sembla molt de moda a Europa (potser a conseqüència de la divulgació de la psicoanàlisi de Freud). Es parla del «complex d'Electra», de la filla ena-

Jung

morada de son pare; s'oblida, però, massa sovint que adhiu el mateix Jung, creador d'aquest terme anàleg al «complex d'Edip» de Freud, reconeix que la primera relació que hom té en aquest món és sempre la amb la mare, qualsevulla que sigui el sexe de l'infant. L'anomenat «complex d'Electra» no és doncs, ni pels mateixos psicoanalítics, equivalent de cap manera al «complex d'Edip», i no justifica pas del tot, ni molt menys, l'interès que a tot arreu d'Europa es dedica a aquest tema. L'incest com a tema literari té encara menys justificació, exceptuant el cas d'ésser tractat amb tanta mestria com ho féu Thomas Mann en una novel·leta que de l'original alemany només es tiraren pocs exemplars per a bibliòfil; és, abans que res, un *síntoma*, un fenomen morbós del nerviosisme col·lectiu de la post-guerra.

EL MOTIU A CATALUNYA

Ara bé, no necessitem pas precisament l'obra del doctor Marcuse, monografista de l'incest, per a saber que aquesta varietat d'atracció sexual, prohibida de bell antuvi des de l'abada de tota civilització, forma el tema de nombrosíssimes creacions de l'art i de la literatura. Es precisament a Catalunya on es troben potser més vestigis que enlloc d'aquest motiu, tant en la literatura «oral» (com es sol dir, encara que l'expressió sigui una *contradictió in adjecto*), com igualment en la literatura escrita.

Com una mena d'excusa, el mateix Eugeni d'Ors ens parla, en el pròleg de la seva recent obreta, d'aquella cançó popular que, dins el nostre cançoner, anomenen de *La Dama d'Aragó*. Cançó roent, sobre el terrible poder de la dona formosa, allí es parla del germà que «des de dalt del mirador» contempla la germana i que la fúria infernal de l'amor cuida pendre. No cal, però, referir-se a versions d'aquell motiu de l'incest entre germà i germana—el cançoner popular català en té moltes variants—si, en realitat, la literatura catalana és rica d'exemples de l'incest paterna, com ho veurem de seguida.

«Per l'Edat mitjana, escriu el senyor L. Nicolau d'Oliver, l'amor és una conseqüència ineludible de la bellesa física, a part les simpaties que l'afinitat moral engendra. Per ço és que presenta sovint la literatura—sense poder en els seus replecs psicològics, però—el cas de l'amor incestuós: la terrible lluita entre la passió del pare que s'enamora follament i inevitable de la seva filla, per excel·lir ella en beutat damunt totes les altres dones, i la consciència de la filla que, lliure de ceguetat amorosa, veu el perill monstre, i més s'estima de destruir la seva bellesa i d'exposar la seva vida que no pas de violar les lleis més sagrades de l'honor domèstic. Aquest és el tema de *La filla del rei d'Hongria*, de *La filla de l'emperador Constantí* i—el cunyat substituint el pare—de *La Comtessa lleial*».

Per part meua, no crec que calgui explicar aquest motiu de l'incest per una concepció pròpia de l'Edat mitjana; quan ens trobem en presència d'un motiu de folk-lore general, divulgat damunt tota la superfície de la terra, prefereixo l'explicació psicològica a la interpretació històrica. Tot això, però, mereixeria un altre article a part, i no volem pas desbordar els límits del nostre tema d'avui.

«LA GÀBIA D'OR»

Un conte popular català, publicat per Francesc Maspons i Labrós a Barcelona, l'any 1871, *La gàbia d'or*, és una de les més belles variants del motiu de l'incest de tota la literatura popular mundial. «Un pare s'era agraït tant de la seva filla (així comença el conte), que deslliberà de casarse ab ella. Lo qual portava tant temerosa la casta honestitat de la noya, com que fins fent tort a natura, d'ell se'n apartava y son fill amor li atenyia.» El pare caça tots els ocells, pesca tots els peixos, només per a fer un vestit meravellós per a la seva filla, i no tem de moure muntanyes, amb

el sol objectiu de fer una gàbia d'or per a la seva filla. Aquesta, tancada a la capsa, fuig de casa i coneix un príncep al qual explica, «salvant sempre l'honor del seu pare, com n'era tinguda de fuir de sa terra per mal fat de uns amors lascius y deshonestos». Hi ha moltes peripecies, però finalment el príncep es casa amb la noia; *happy ending*. La construcció d'aquest conte és tan semblant a la de la medieval *Història de la filla del rei d'Hongria*, que el mateix Maspons i Labrós ja crida l'atenció sobre aquest punt en el pròleg de la seva obra.

CANÇONS POPULARS

Ens és testimoni de l'origen veritablement popular d'aquest conte de *Lo Rondallayre* el cançoner popular de Catalunya. Ja aquell famós Wolf que va contraure mèrits inenborrables publicant l'any 1856, a Berlín, una *Primavera y Flor de Romances*, amb la col·laboració de C. Hofmann, i presentà a la secció filològica-històrica de l'Acadèmia Imperial de Viena, el mateix any, unes *Proves de romances populars portuguesos i catalans*, coneixia versions d'aquest tema. En les *Cançons de la terra* de Pelay Briz i Candi Candi (1866-1877), es troben també exemples, com *La filla del Rei*, que comença així: *Tres fillas ne té'l bon rey — totes tres com una plata. — Se n'enamora de Luna, — Margarida's nomenava. — Margarida, Margarida — tu has de ser ma namorada. — «No'u mana lo Deu del cel — ni la Verge sobirana — de ser muller de mon pare — madrastra de mas germanas...»*

Unes versions més modernes de la mateixa cançó foren recollides pels infatigables treballadors de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (Fundació Rabell i Cíbilis), una, publicada l'any 1928, mentre que les altres encara són inèdites. Hi trobem, per exemple, una versió de *Margarida trobada a Pallars* (B. n.º 55): *Margarida se'n va a missa; son pare se la mirava. — Què mira, lo rei mon pare, — què mira vostè tant ara? — Saps què miro, Margarida? — Que has de ser-ne tu ma aimada. — No ho mana pas Déu del cel — ni la Verge sobirana; mairastre dels meus germans, de la meua mare esclava!*

Tant en aquestes versions, com en dues altres, recollides a Gombreny (Mt. A. 24. VIII) i a Sant Joan de les Abadesses, respectivament—aquestes dues anomenen la filla *Galderica*—, el desenvolupament és el mateix: la filla del rei que refusa l'amor del pare, queda tancada a una torre (*Prompte mana als seus criats — que vagen a tancar-la — a la cambra més enllà — o bé a la torre més alta*, etc.). No li donen pas a beure, i la filla del rei es mor de set. Quan «li obren una balconada», demana per beure, en una versió a la seva mare, en l'altra als germans i germanes; la resposta, però, és cruel:

—Ai mare, la meua mare, si em donariu un got d'aigua, que la boca se m'asseca i mon cor ja se m'abrassa. —Filla meua, no puc jo, perquè en fóra castigada: haguesses completat, ma filla, lo que el rei te n'ordenava, així com ets l'avorrida, fores la més estimada, etc.

LA «HISTÒRIA DE LA FILLA DEL REI D'HONGRIA»

Caldria parlar ara de les tres versions del tema que ja el senyor Nicolau d'Oliver cità; són, però, prou conegudes. La més interessant és sens dubte la *Història de la filla del rei d'Hongria*, coneguda en tres manuscrits: el de Ripoll, el de Sant Cugat i el de Palma, i diverses vegades editada. Ens sembla haver trobat d'aquesta història una filiació un xic més directa que les fins ara conegudes, o almenys la seva íntima relació amb una novel·la francesa probablement del segle xv, i que es troba al Vaticà. D'aquesta obra parlarem doncs amb més detalls en una altra ocasió. Com que hi ha tantes versions del motiu literari de l'incest, el tema és veritablement inexaurible. Avui, només hem volgut cridar l'atenció sobre la seva divulgació a Catalunya, sense cap intenció d'ésser complets. La gran obra de 500 pàgines de Rank, sobre aquest tema, conté tan sols uns quants exemples espanyols i cap de català; no era doncs inútil, potser, cridar l'atenció sobre aquest problema.

OLIVER BRACHFELD

Compreu BRISAS Revista il·lustrada
Selecció d'Art, Literatura,
Modes, Decoració, Esports, etc.

Acaba de publicar-se el volum 36 de la
BIBLIOTECA «UNIVERS»
Llegendes dels vikings

Traducció de
VICTORIA SOLDEVILA

Preu: 1'50 ptes.

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 44
Telèfon 14655

FITO

LES ARTS I ELS ARTISTES

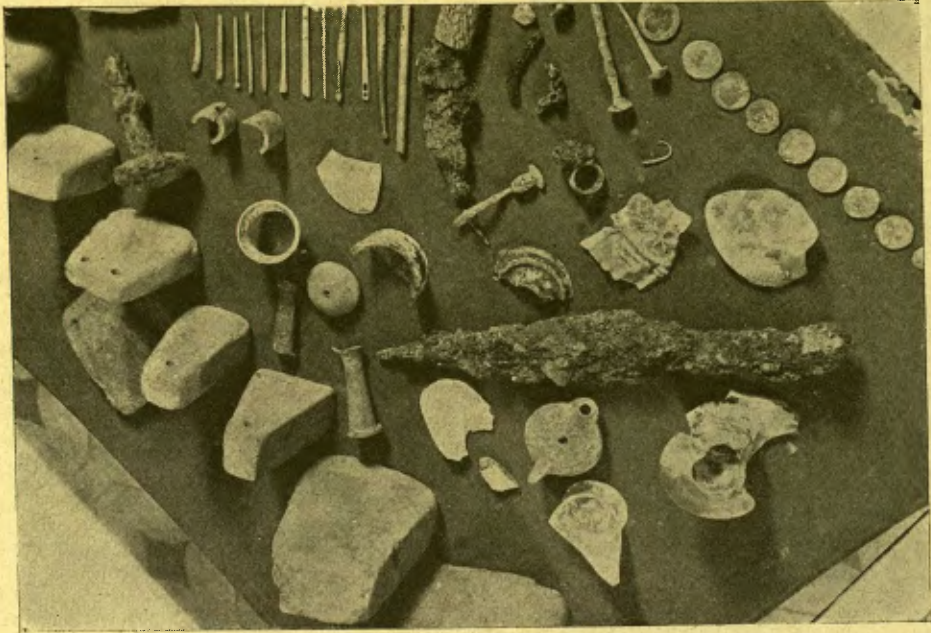
LA BADALONA ANTIGA

Les excavacions al Rafael als Encants de Barcelona

Clos de la Torre

Les troballes més interessants del Clos de la Torre, de Badalona, cada una en el seu aspecte, són el portal d'entrada al recinte murallat de la *Betulo* romana i els pesos de teler. A banda, naturalment, l'estatuetta grega de marbre, que és una delícia

I ara, torno al començament, que és el portal d'entrada a la vella Bètulo, el recinte murallat i els pesos de teler. El portal i les muralles palesen que encercaven una ciutat, i que aquesta era important ho demostra el fet que hi anés

Diversos objectes de les excavacions del Clos de la Torre

d'escultura, i per tant una troballa d'un valor artístic considerable, i la *Tabula*, d'un valor històric evident.

Ho són perquè tant l'una com l'altra confirmen, gairebé d'una manera decisiva, l'existència d'una antiga ciutat, soterrada sota la població moderna.

Jo sóc badaloní. El fet d'ésser-ho, però, no voldria dir gran cosa, si no fos que en el cas que motiva aquest article, que són les troballes del Clos, hi ha, per la meua banda, barrejada una mica de satisfacció o, si voleu, d'amor propi, per tal com sempre he estat convençut que sota la Badalona d'ara n'hi havia hagut una altra que en el seu temps havia estat també una ciutat important.

En què es fonamentava la meua convicció? En cap fet concret—jo no sóc un tècnic del ram de l'arqueologia, ni tan solament un aficionat, sinó un modest espectador—, en una mena de sentiment difús, conseqüència d'haver llegit la monografia de Mossèn Gaietà Soler; d'haver tingut unes quantes converses, de taula de café, amb un mestre d'obres del país que va ésser republicà nacionalista una temporada i que ara crec que s'ha fet radical, i amb uns obrers de la brigada municipal que treballaven en la urbanització del carrer del Temple, que és el carrer que va fins al peu de l'església i que està situat al costat del Clos, a mà esquerra; i d'una visita que vaig fer, fa anys, als terrenys i a la casa del marquès de Barberà, que és el propietari del Clos, arran de la qual vaig tenir ocasió de contemplar el mosaic romà que el marquès ha col·locat al menjador de la seva propietat, i de veure, després, sorgir d'un recó de marge, sota mateix d'un lledoner, mentre els pagesos regaven, la continuació d'aquell mosaic.

M'acompanyava un dels fills del masover: —Noi—li vaig dir—, això em sembla que és molt important.

—A mi també m'ho sembla. Però has de saber que per aquí a prop, en algunes cases de les que hi ha al darrera de l'església, també hi ha coses per l'estil.

Aleshores encara a ningú no se li havia acudit gratar la terra del Clos, ni ningú no s'hauria pogut imaginar que una mica més avall, a cosà d'uns trenta metres del lloc on ten'em aquesta conversa, que es allà on s'efectuen les excavacions esdevingudes famoses, sota del que era aleshores un terreny sembrat, hi jeien les muralles que encercaven una altra Badalona i una carretera que venia de França, travessava el cas de la població i se n'anava, probablement, cap a Tarragona.

Com jo, ho creien també altres badalonins. Qui més qui menys, també havien sentit explicar que en ésser construït el convent de les monges franciscanes i urbanitzat el carrer del Temple, havien estat trobades coses antigues, de pedra, i moltes monedes.

Han estat els joves de l'Agrupació Excursionista Badalona, als quals no em cansaré mai d'elogiar pel seu entusiasme, els que han fet que aquesta convicció meua i de molts altres badalonins hagi estat confirmada.

GUTENBERG, S.A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIOS

JAUME PASSARELL

una carretera, des de França. I, per la seva banda, els pesos de teler posen de manifest que s'hi treballava en una indústria determinada. Si volgués seguir el fil d'aquestes descobertes hauria d'embranchar-me pel camí, poc segur, de les deduccions, més o menys

Lucernaris trobats a Badalona

acostades a la realitat, naturalment, però, tanmateix, perilloses.

Aquestes troballes elles soles parlen prou clar; diuen que les excavacions tenen un imponderable valor històric. És més que probable que darrera d'aquestes en vinguin d'altres, també importants, les quals aclariran i acabaran de precisar la història de l'antiga Bètulo.

De moment, la incògnita ja ha estat aclarida. Tenim sota els peus una ciutat, i aquesta era important. A mi, que sóc del país, i gairebé per aquest motiu, me'n sento enorgullit i m'agrada de parlar-ne, o d'escruiure'n. Altre sí. També han estat descoberts estucats de sostre i de parets, molt ben conservats, la qual cosa, per la seva banda, lligant-la amb el fet que hagin estat trobats forns d'obra pels volts de la ciutat, acaba de reblar la confirmació de la importància de la ciutat i suggereix que hi havia indústries variades. Qui sap, doncs, si la Badalona d'ara no és, en aquest sentit, la continuació de la Badalona vella.

Les troballes són molt importants, tant des del punt de vista històric com arqueològic. Ara cal una cosa. Que l'Agrupació Excursionista, que és la que ha lluitat, la que ha aguantat els cops de la resistència, passiva unes vegades i activa moltes altres, la qual ha vingut de dalt i de persones que ocupen càrrecs representatius, però que en lloc de donar llum només han donat fum—d'allà on no n'hi ha, val a dir-ho tot, no en pot rajar—, i que és l'única entitat que es pot atribuir el mèrit de les descobertes, trobi, d'ara endavant, el camí planer.

Els primers que han d'aplanar-lo han d'ésser els que fins ara han anat posant, porfidiósament, entrebancs i destorbs de tota mena a les excavacions; són els primers que han de donar-hi facilitats i ajut i tot.

Hi ha coses d'ordre moral que estan molt per damunt de les urbanitzacions i que cal respectar si hom no vol omplir-se d'un ridícul immens.

En la sala més important de la gran exposició d'art italià celebrada aquest estiu a París, figurava una de les més populars produccions de Rafael, *El Casament de la Verge*, coneguda familiarment a Itàlia amb el nom antonòmic de *Lo Sposalizio*. La galeia d'art del palau Brera, a Milà, en fa el seu orgull. Aquesta obra, encarregada dels caputxins de Cittià del Castello, fou realitzada pel pintor d'Urbino a la sorprendente edat de vint-i-un anys. En el temple

Hom havia cregut sempre que, en tal ocasió, Rafael havia cercat model en una composició molt semblant resolta pel seu mestre, el Perugino—pintura que formava part del patrimoni de la catedral de Perugia i que, des de 1804, es conserva en el museu de Caen—, però, una quarantena d'anys ençà, Berenson atacà aquest criteri amb dades força convincents tendint a demostrar que el quadre de Caen no és sinó una adaptació inspirada a Spagnia precisament per *Lo Sposalizio*. De totes maneres, el color, la composició, la factura, delaten clarament el Rafael de la primera joventut; quan encara no havia ni intentat emancipar-se dels plecs d'ofici i de concepte segats a consciència en el taller del mentor de Perugia. Si, realment, la paternitat de l'escena santa estudiada per Berenson no pertany al Perugino, ningú no podria negar que les característiques tècniques i artístiques del gran Pietro Vannucci pesen feixugament sobre les dues discutides bodes virginals. Al marge de les qüestions d'inspiració i d'escola, caldrà afegir només que la creació rafaelina, bella com un sol, mereix de veres l'estima i el prestigi que l'han glorificada fins avui.

Obrim el catàleg de la precitada exposició d'art italià per la pàgina corresponent a *El Casament de la Verge* i li descobrim una odisses concisa i assossegada. Textualment: «El quadre restà fins a 1789 a l'església de Sant Francesc de Cittià del Castello, essent llavors ofert pel municipi al general Giuseppe Lechi, el qual el va vendre, l'any 1801, al milanès Giacomo Sanazzari, que el llegà en 1804 a l'Ospedale Maggiore de Milà, on fou adquirit finalment pel museu de la Brera l'any 1806». Però...

Jo sabia una altra història força més accidentada i pintoresca. Va narrar-la, fa trenta-sis anys, l'estrenu D. Víctor Balaguer en un article titulat *El cuadro de la mampara*; treball inclòs en la sèrie *Recuerdos de mi juventud* que l'il·lustre català publicava en una llavors popularíssima revista madrilenya. L'escrit va dedicar a Vicenç Blasco Ibàñez, amb motiu d'haver publicat l'escritor valencià el seu llibre de viatges *En el país del arte*, on s'esmenta la precoç realització de Rafael en el capítol *Mildn histórico y artístico*.

Hem llegit ara novament aquell article i, en efecte, o bé el fragment de catàleg transcrit ha estat redactat a la babalà o

PROJECTOR

"Tres imatges"

En un luxós fascicle—bon paper *couché*, coberta *remplie*, tres gravats a tota pàgina, riquesa de marges i de blancs—ha estat editada la conferència *Tres imatges* (*Tres excavacions*) que el passat juny, cloent el curs del Conferència Club, donà el comte de Güell, el qual darrera el seu nom només fa constar el títol—realment el que més escapa en aquesta ocasió—de president de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts.

Joan Antoni Güell és col·leccionista d'escultura policroma espanyola. De la seva col·lecció existeix, signat per ell, un gruixut i també luxós catàleg descriptiu, editat en francès. En la seva conferència ara editada, parlà de tres peces de la seva col·lecció, les quals li feien companyia a l'estrada oratòria. Les tres imatges eren: una *Verge* de Pompeu Leoni, una *Dolorosa* catalana i una *Mare de Déu* llegint les *Sagrades Escripures* d'Amadeu.

L'il·lustre col·leccionista comença la seva conferència amb una introducció en la qual història sumàriament l'escultura policroma i després entra a evocar les tres imatges que presidien la sala de conferències sota el pla tripartit: l'ambient, l'artista, l'obra. I l'evocació de cada una de les tres imatges i el respectiu autor està posada sota aquest lema que no rebutjarien ni un astròleg ni un tainà: «Cada home és fill d'un dia i d'un lloc».

Ens plau sobretot assenyalar, sense entrar en el fons de la conferència, l'exemple del senyor Joan Antoni Güell, que en això segueix la tradició patricia del seu pare, il·lustre protector de les lletres i de les arts. Assenyalam també el correcte català en què apareix impresa la conferència, que fou pronunciada així mateix en un català correcte, per bé que amb fonètica anglo-tortosina, i augmentada amb una patriòtica i catalaníssima declaració final que potser les circumstàncies actuals no han aconsellat que figurés en l'edició, i que, en veritat, tot i fent un gran honor al conferenciant, no pertanyia pròpiament al tema de la conferència.

UNA FANTASIA DE VÍCTOR BALAGUER?

El Casament de la Verge

plica l'aventura aproximadament en aquesta forma: Cap allà els anys de 1835 a 1838, vivia a Barcelona una ciutadà milanès ex-patriat a causa de la dura dominació austriaca que oprimia el seu país. El senyor B... sembla que era un perfecte cavaller, delicat i culte, bon amic de les arts i de les lletres, circumstàncies que aviat aplegaren al seu voltant les simpaties i l'amistat d'artistes i literats. Una vegada a la setmana es reunia a casa seva un petit cenacle d'amics per tal de sopar plegats i acabar la vetlla organitzant sessions musicals o de lectura d'originals inèdits.

El proscrit milanès habitava un vell casal patrici del carrer de Montcada; considerat, en aquella època, com la via més distingida de la capital. L'escala d'honor, les vastes galeries, els immensos salons de sostre enteixinat, les restes de riques tapisseries que encara cobrien alguns panys de paret, testimoniaven les grans passes d'aquella pobra casa esdevinguda, amb el temps, glacial i ruïnosa. El menjador, on es congregaven els contentulats del senyor B..., resultava particularment inconfortable per mor de l'aire fred que entrava directament de l'exterior filtrant-se per les esquerdes d'una bella porta de fusta tallada. Decidit a posar-hi remei sense haver de sacrificar l'obra de talla, el senyor B... ideà de cobrir-la provisionalment amb un paravent. Passà una estona pels Encants i aviat va haver comprat una mena de plafó bigarrat i extravagant, però que tenia els avantatges de sortir a molt bon preu i de coincidir gairebé amb les mides necessàries. A una banda hi havia pintades tot de flors i gal·lindines. A l'altra, emmarcada per un requadrat, algun infel·lic pintor de diumenges decididament obsessionat per les tints verdes, havia volgut representar un paisatge verd-de-persiana on un caçador vestit d'una jaqueta verd-de-regadora apuntava amb una escopeta verd-de-espinacs una llebre verd-de-lloro. No cal dir com, a la primera reunió, els invitats celebraren els verds desaforats del plafó amb tota mena de plaserteries mentre el senyor B... els replicava que, tanmateix, per la miserable quantitat d'un duro o, com llavors es deia, d'un napoleó, no era possible de mantenir decentment massa exigències artístiques. Sota el vel de la indiferència que sol cobrir totes les coses vistes amb excessiva freqüència, el divertit paravent va anar essent oblidat per tots de mica en mica.

I vet aquí que un vespre, amb motiu de no se sap quina solemnitat, el cavaller italià

volgué obsequiar els seus hosts amb xampany—suc rar i caríssim en aquell temps, gairebé desconegut entre els barcelonins. Un dels convidats es mostrà refractari a la nova beguda, la qual cosa provocà les protestes d'un altre de la colla que, segurament massa engrescat pel xarup de copes, proclamà que, davant el refús temerari d'aquell llamenc, caldria donar la seva part de xampany al pobre caçador del paravent. No acabava de dir-ho quan ja engrapava una de les ampolles de la taula, es plantava davant el plafó i regava a raig de broc tota la inefable escena cinegètica.

L'endemà al matí, el criat del senyor B... entrà a despertar-lo tot alarmat.

—Conviendria que el senyor anés tot seguit al menjador. El caçador del paravent ha fugit...

—Com s'entén?

—Sí, senyor. I també ha fugit la llebre i els arbres i les herbes. Ara només s'hi veuen tot de cares boniques!

Al senyor B... li faltà temps per a saltar del llit i córrer a comprovar l'estranya metamorfosi. En efecte, entre horribles regalims de color verd, apareixien unes belles imatges bíbliques que l'ull educat del milanès no tardà a identificar com a provinents de la millor escola italiana. Netejat i examinat amb tota cura, el quadre resultà ésser el famós *Sposalizio* de Rafael.

Com diable una pintura d'aquesta vàlua podia haver anat a parar als nostres Encants? Balaguer no en sabia res, però insinuava pel seu compte una hipòtesi ben acceptable en el cas d'ésser certa l'aventura. Possiblement algun ric barceloní possessor de l'obra mestra, tement les rapacitats de la invasió napoleònica, havia fet pintar cuita-corrent a sobre qualsevol ximpleria amb colors al tremp, fàcils d'eliminar amb el sol concurs d'una galleda d'aigua i d'una esponja un cop passat el perill. El personatge degué morir en l'emigració mentre el quadre camuflat restava a les golfes entre deixalles i terranyines. Ignorant el succeït, els seus hereus devien vendre-ho tot plegat al drapaire...

El fet és que, entre les admiracions, les recances i les enveges que produí entre la gent la seva afortunada descoberta, el senyor B... partí al cap de poc temps cap a Milà enduent-se'n l'inaferrable Rafael. Com podeu veure, en certes ocasions, l'opressió austríaca també podia reportar indirectament guanys considerables.

Víctor Balaguer assegura que, de molt jove, havia tingut ocasió de sentir contar amb tota mena de detalls aquest episodi per testimonis presencials que el repetien sovint en la tertúlia de casa els seus pares; afegeix que la cosa produí, com és natural, un gran enrenou entre els escassos nuclis artístics i literaris que existien aleshores a la ciutat i apella a la memòria dels antics els records dels quals abastin des de 1835, «any en què foren cremats els convents—acaba—, fins aquest 1899 en què no sembla sinó que hi hagi moltes ganes de tornar-los a cremar». No obstant, per bé que el to de l'escriptor fa un so planer, i sincer, és impossible oblidar el desinollat Balaguer que, quan es deixava aconsellar per la comoditat o per la imaginació, mai no mirà gaire prim a saltar a peu coix per entre les fites de la història i de la llegenda. D'altra banda, la succinta nota que hem copiat més amunt té la contundència de les coses lacòniques i precises, sense cap esclatxa que autoritzi a sospitar l'existència d'una llacuna més o menys velada o negligida. I no hauríem vacil·lat ni un moment a considerar-la com a única versió autèntica si no fos que algú ben documentat en aquestes matèries, i que ens mereix un ample crèdit, ens ha assegurat que les referències del catàleg de l'exposició d'art italià de París no són pas sempre exemptes d'inexactituds; de vegades originades per errors involuntaris i d'altres per conveniències especials.

Vet aquí el dubte. Mancats, en aquest cas, d'elements de judici absolutament controlats i seriosos, no cal dir si ens plauria sentir la veu d'algú que els posés i els fes valer per a fallar netament la qüestió.

Tot i preveure-ho un xic difícil, confessarem que una ingènua fantasia íntima ens faria desitjar que aquest fall fos favorable a la versió de Balaguer. Així semblaria com si encara quedéssim més agraïts a la simpatia que irradien els rinxols escarolats del nostre galan ministre d'Ultramar i, de passada, engreixàrem l'antiga convicció que Barcelona ha estat i és l'escenari més adient del món per a emmarcar tota mena d'històries absurdes i meravelloses.

ALBERT JUNYENT

Aquest número ha passat per la censura

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg: "Carburas"BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURES, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MAN-GANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOL-DADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

MUSICA I RADIO

Sobre regionalisme musical

Actualment pot constatar-se arreu del món una nova tendència ben pronunciada que determina l'orientació dels joves músics. En contrast amb l'internacionalisme il·limitat de l'època del renaixement i fins i tot del classicisme, els músics moderns han tendit voluntàriament a la formació d'escoles nacionals a través de les quals el caràcter espiritual d'un poble, o més concretament, d'una regió determinada, ha de reflectir-se. Sota la influència de la regeneració literària i política, el romanticisme

ximació estreta a les grans institucions i tradicions populars del seu país (nova religiositat, etc.). L'observació d'aquest procés esdevé força curiosa quan es remarca que Stravinski, que és justament a qui la música moderna deu la seva orientació folklorista i nacionalista, s'allunya més i més de la seva línia inicial per a perdre (aproximadament des del seu concert per a violó) vigor i profunditat d'una manera força considerable.

Aquesta tendència nacionalista, que és un detall característic de la música contemporània i que s'inspira en la musicalitat del poble, dona un resultat evident: una separació neta entre els diversos estils nacionals. Però al mateix temps els mitjans estilístics pels quals ha estat realitzada aquesta nacionalització de l'art han anat adquirint una gran semblança. El mateix punt de partida de diversos compositors, el romanticisme de Wagner, de Reger o de Strauss o l'impressionisme francès, ha provocat forçosament un front únic comú. I el nou estil inspirat pel tresor musical popular—a Hongria, a Rússia, a Espanya, a Anglaterra—coincideix, malgrat les diferències racials, en tota una sèrie d'elements fonamentals. La nova polifonia, la transparència del teixit estructural, la nova tècnica en l'enllaçament dels motius, el tractament dels instruments, l'allunyament de l'harmonia tradicional, la preferència del petit conjunt instrumental, són factors que formen una unitat, la qual, vista en el quadre general del nostre art contemporani, té una significació simptomàtica i justifica que es parli d'un estil internacional ben determinat de la nostra època.

El jove músic ha de tenir en compte aquest aspecte doble que tota la producció musical té en aquests moments. Ha de comprendre que certs elements de la música contemporània són el producte d'una mateixa actitud crítica enfront de l'estil musical del passat que domina els teatres d'òpera i els programes dels concerts, i d'un arrelament profund en la tradició nacional. La perspectiva del nostre art ens obliga a comprendre que la justificació de la producció de l'artista només ens la dona la intervenció d'aquest en el mecanisme recíproc que troba els seus pòls en un nivell internacional molt alt de la música i en els valors del seu propi sòl. Un regionalisme artístic que resta sord a les manifestacions culturals dels altres països és tan lamentable i exorc com un internacionalisme d'ocasió i orb que adopta qualsevol escola musical sense cercar un lligam estret amb les forces culturals del país propi.

La suma de tots els esforços comuns de l'avantguardisme musical en tots els països representa exactament l'aspecte general—internacional—de la música contemporània. Ja hem dit que aquest nivell representa un *standard* molt alt. El compositor d'avui, per tant, es veu davant d'exigències tècniques i espirituals molt elevades. Si no sap més que expressar les seves inquietuds personals, en general poc interessants per als altres, sense sentir al mateix temps la seva obligació com a contemporani d'una època molt complicada, més valdrà que col·loqui els productes de la seva fantasia a l'àlbum de família i que no els exposi al criteri del públic. Per als joves compositors del nostre temps no és pas difícil de trobar una orientació escaient. La trobaran en les figures eminents de la música de llur país. Però com trobar-la? De qui es poden reïnar? Com evitar de caure en mans d'un acadèmic eixorc o d'un xarlatà esnobista? Cal tenir en compte que els veritables caps del moviment musical de cada país no són pas difícils d'assenyalar. Aquests seran justament els més profundament arrelats en l'esperit i la tradició del país—prova infalible—l'estil de composició dels quals coincideixi amb el dels músics moderns dels altres països.

Un regionalisme limitat a si mateix, per tant, no té cap justificació històrica si no es converteix en una profunda consciència nacional de la tradició, la qual, al mateix temps, cal coordinar al nivell tècnic i cultural de la música internacional i contemporània.

Otto Mayer

Els grans projectes de Ràdio Associació de Catalunya

Per conducte d'una persona que creiem ben informada ens hem assabentat dels grans projectes que la Ràdio Associació de Catalunya té en cartera per a realitzar molt aviat. La manera confidencial com ens ha estat facilitada la informació ens priva de donar el nom del nostre informant, el qual, com ja hem dit, creiem documentat. Malgrat això, els projectes atribuïts a la Ràdio Associació són de tal magnitud, que no gosaríem a fer-nos absolutament responsables de la informació, la qual donem amb les reserves que són del cas.

La Ràdio Associació prepararia la instal·lació d'una nova emissora al Prat, d'una gran potència que contribuirà a intensificar la tasca de divulgació de la cultura catalana empresa per la R. A. C.

Per tal de veure les millores de tota mena susceptibles d'ésser introduïdes a la ràdio del país, una de les figures més destacades de l'administració de la R. A. C. s'hauria traslladat a Londres on estudiarà el funcionament de la British Broadcasting Company.

Una de les millores que sembla que ja s'han decidit a realitzar és la de l'ampliació de la seva orquestra que es comptaria de setanta professors, amb la qual cosa el nom de la R. A. C. i el de Catalunya es col·locarien en un alt nivell en el món de la T. S. F.

Notícies de tot el món

ALEMANYA

El Museu Wagner, de Bayreuth, acaba d'enriquir-se amb cent vuitanta cartes de Wagner a Frederic Feustel, algunes d'elles inèdites, i amb algunes cartes escrites per membres de la família Wagner.

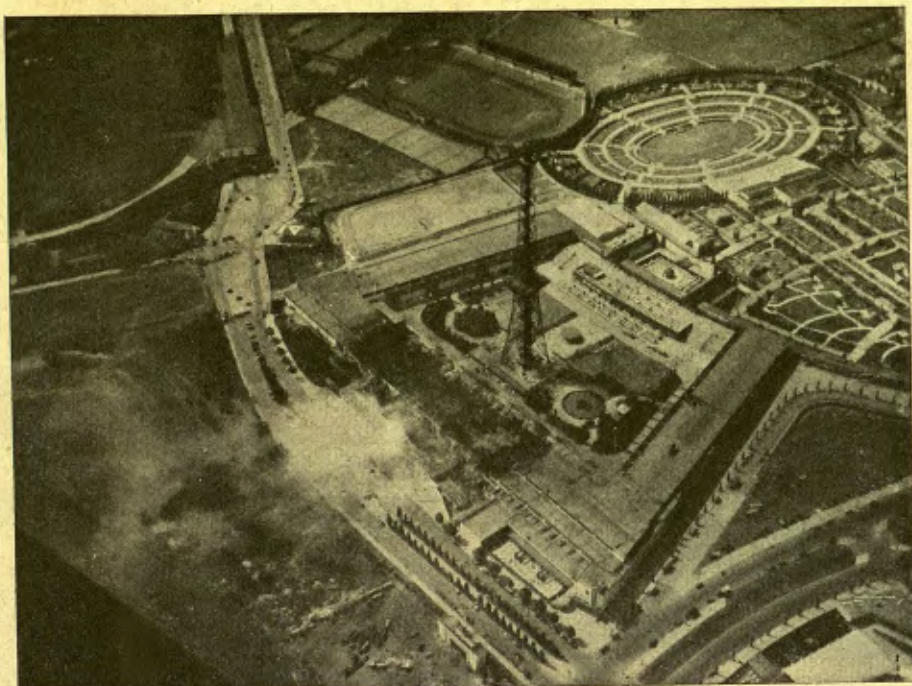
— La *Dona Silenciosa*, la nova obra lírica de Richard Strauss, començarà la seva volta a Europa per Budapest i Milà.

— El testament de Joan Sebastià Bach esmenta, entre els objectes que deixà a la

la direcció de Bruno Walter; de *Falstaff*, sota la direcció de Toscanini, i del drama de Hoffmannsthal, *Jedermann*.

ESPANYA

El compositor alacantí Oscar Esplà ha acabat una òpera: *La Bella Durmiente*, que serà muntada l'any vinent, al Scala de Milà i a l'Òpera de Berlín. I acaba ara un ballet: *La Balaitra*, en col·laboració amb Irene Lewisoohn, que serà representat din-

L'Exposició de la Ràdio de Berlín després de l'incendi del «hall» IV, que és reconstruït a tota pressa

seva filla Isabel, un gerro de cristall que és valorat en 15 thaler, 4 groschen. Aquest gerro de cristall ricament cisellat, que porta una dedicatòria musical a Bach, acaba d'ésser trobat a Wiesbaden per un erudit de Weimar.

— El doctor Max Unger ha descobert en la col·lecció d'un amateur suís cartes inèdites i manuscrits musicals de Beethoven. Alguns d'aquests manuscrits permetrien de rectificar errors que fins avui han estat mantinguts en les edicions de Beethoven, sobretot en les *Variacions sobre un tema de Diabelli* i en l'obertura de *Fidelio*.

— S'anuncia que l'aviació militar alemanya tindrà les seves músiques com la tenen la infanteria i les altres armes.

ANGLATERRA

Sir Thomas Beecham està molt enfeinat amb la preparació de la nova temporada de tardor al Covent Garden. La nova companyia que ha format es dirà *The Covent Garden Opera Company*. Debutarà el 23 de setembre a Londres i després anirà a províncies. Al programa hi ha sis òperes: *Koanga*, òpera negra, que serà una creació sobre l'escena; *Freischütz* i *Siegfried*, que seran cantades en anglès; *Un Ballo in Maschera*, *La Bohème* i *Cenerentola*, en italià.

— El 10 d'agost es va obrir la 41.ª temporada dels Proms (*Promenade-Concerts*) fundats i dirigits sense interrupció per Sir Henry Wood i que avui dia són una de les institucions més populars de Londres. Aquestes vuit setmanes de música en formen la principal atracció de l'estiu.

— La Setmana de la Marina, que va durar fins el 10 d'agost, va inaugurar-se amb un concert dels Royal Naval Singers, companyia d'una quarantena de xicots escollits entre els millors cantadors de l'esquadra que depèn del Comandament Naval de Portsmouth. Tots els seus concerts han estat radiats.

— Es confirma que Liverpool té la intenció de construir un Civil Hall of Music en substitució de l'antic Philharmonic Hall, destruït per un incendi en 1933. El cost del nou edifici seria de 250.000 lliures, xifra que excedeix en 80.000 lliures la suma pagada per les assegurances.

— Eugène Goossens és a Londres. Entre els concerts que dirigeix a la B. B. C. treballa en l'acabament de la seva òpera *Don Juan de Manara*, sobre el llibre d'Arnold Bennett. A fi de setembre el compositor anglès rependrà el seu lloc als Estats Units al front de la Cincinnati Orchestra, la qual li deu la seva nomenada.

ARGENTINA

El quartet Pro-Arte ha donat amb el seu èxit habitual dues noves audicions. Una dedicada a Beethoven: *Quartets en ut major*, op. 59, núm. 3, i en *mi bemol*, op. 74. L'altra comprenia un programa d'obres de música contemporània: *Sonatina* de Pierre Menu; *Petita Suite*, op. 3, del compositor argentí Juan A. García Estrada; *Quartet en mi menor*, de Frank Bridge. Aquests dos darrers compositors eren dues novetats.

— El Grupo Renovación ha ofert als «Amis de l'Art» un concert d'obres franceses i argentines. Entre les franceses ha estat represa la *Sonatine* d'Henri Sauguet, per a flauta i piano, i hi ha hagut tres estrenes: *Dix pièces* per a piano, de Philip Jarnach, curiosament executades per Ester Castro; la *Danse de la chèvre*, pastoral bucòlica per a flauta, d'A. Honegger, i *Sonatine*, d'aquest mateix autor, per a clarinet i piano. Entre les obres argentines hi ha hagut, com a novetats interessants, un *Trio* per a piano, violon i violoncel, de Jacob Fischer, i el *Concerto* núm. 2, de Juan C. Paz, per a oboè, trompeta, dos corns, fagot i piano.

AUSTRIA

El festival anual de Salzburg ha començat amb les representacions de *Tristan*, sota

tre de molt poc temps a Nova York. — El Comitè de la nova Junta Nacional de Música està compost pels senyors Alvarez Quintero, Marquina, Turina, Moreno Torroba i Alberto Romea.

ESTATS UNITS

La mort de Charles Martin Loeffler priva Amèrica d'un dels seus compositors més representatius; representatiu no pas perquè la seva música fos especialment americana, sinó perquè era especialment musical. Havia nascut a Alsàcia l'any 1861 i ha mort aquest any 1935 a la petita ciutat de Medfield, Massachusetts, on s'havia retirat des de 1905. La seva primera obra important va ésser *Veillées de l'Ucrània* (1891). Es va fer cèlebre amb el *Pagan Poem* (1901), que va ésser seguida d'obres com *Hora Mystica*, *Evocation*, *Canticum Fratris Solis*. La seva línia musical és la dels post-impressionistes.

HOLANDA

En el quadre dels grans concerts simfònics d'abonament, el Concertgebouw organitza una sèrie de sessions de música de cambra, per a les quals s'ha assegurat el concurs del quartet Kolisch, del Trio van Renesse-Helmann-van Wezwl, del Quartet Guarneri, d'Adolf Busch i Rudolf Serkin, de Vera Janacopoulos i Yvonne Herr-Japy. A més el Quartet Lener executarà tots els quartets de Beethoven.

ITALIA

A les Arenes de Pola ha estat inaugurada la temporada lírica amb el *Mefistofele* de Boito representat sota la direcció d'Antonino Votto davant deu mil espectadors.

SUISSA

Sota els auspicis de M. Andreossi i dels seus Nouveaux Concerts, la Societat de Música de Cambra de Berlín ha donat un concert a Ginebra. Aquesta societat estava privada d'un dels seus millors elements, Simon Goldberg, víctima de l'ostracisme hitlerà. Al programa figuraven el *Quintete en la* de Mozart i el bell *Quartet en fa* de Schubert.

— El concert per a clavicèmbal de Wolfgang Fortner serà estrenat a Basilea per L. Stadelmann, sota la direcció de Sacher.

— El grup de Zurich de la S. I. M. donarà a conèixer el concert per a oboè de Conrad Beck.

TXECOSLOVAQUIA

La primera representació de la nova òpera d'Otokar Ostrcil, *Honzovo Kralovství* (*El reialme de Joan*) va ésser un gran triomf per al compositor, el qual va dirigir personalment la seva obra.

ESPORT

— Som-hi, a veure qui acaba primer?

(1935, París)

ELS APOSTATES

Feliu i Codina a Madrid

(Ve de la pàgina 5)

Es sabut que l'èxit de *La Dolores* li féu concebre la idea de reflectir en obres diverses la varietat del caràcter i dels ambients espanyols. Però va ésser l'èxit de *La Dolores* el que li va fer concebre aquest projecte? Un projecte així, se l'hauria pogut formular un autor castellà? Difícilment. El castellà té massa arrelat el prejudici de la unitat, l'instint assimilista, per concebre'l. Contràriament, un català que porta, pel martiri que el seu fet diferencial li fa sofrir, a la mateixa sang l'obsessió de la diversitat, un projecte així se li havia d'oferir amb una gran riquesa de possibilitats i de matisos. Era doncs la catalanitat de Feliu i Codina, a la qual, cal dir-ho, no tractà mai de renunciar ni d'ofegar, que va determinar-li aquesta idea ambiciosa i fecunda. Cert que ja, de vegades, autors castellans havien reflectit en llur obres la varietat idiomàtica de la península. Lope de Vega havia fet parlar en català valencians i catalans. Ramón de la Cruz escriu un sainet bilingüe que té per marc un cafè de Barcelona. Però tot plegat no afecta mai l'esperit i és sempre extern i epidèrmic. Feliu i Codina va a l'entranya mateixa de la realitat espanyola i no és unes varietats fonètiques que tracta de reflectir, ans un ambient i un esperit diversos. Es per això, sens dubte, que Díez Canedo, el crític més informat i penetrant del teatre castellà, en un treball o conferència que només m'és conegut de referències, pot donar Feliu i Codina com a creador del teatre regional espanyol: teatre que ja de força temps ençà constitueix, si no la branca més important, almenys la més rica i generosa de la moderna producció espanyola.

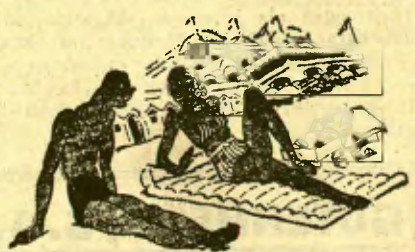
La mort prematura (1897) quan no tenia sinó cinquanta anys, no li va deixar realitzar del tot el seu projecte. Va escriure, però, *Miel de Alcarria*, *Maria del Carmen* i *La real moza*. El drama alcarreny, el murcià i l'andalús. Si el projecte era fecund, no deixava de tenir, per a un mateix autor, molt de peu forçat. Feliu i Codina, habituat al peu forçat del periodisme, home d'un enginy, d'una eloqüència inesgotable, va sortir-se'n amb fortuna una mica diversa. *Maria del Carmen*, però, és perfectament comparable a *La Dolores*. Si l'èxit de *La Dolores* no ens tingüés enlluernats, ens adonaríem millor de la seva grandesa i de la seva força. A Espanya no deixà de tenir èxit i n'ha tingut també, en la dura prova de la traducció, fora d'Espanya. Traduïda amb el títol: *Aux jardins de Murcie*, per Carlos de Batlle i Antonin Lavergne, és estrenada a l'Odéon per Antoine, l'any 1911. Es represa després de la guerra i dura del 15 d'octubre de 1919 al 5 de febrer de 1920. Passa en represes successives pels teatres dels Champs Elysées, de la Porte Saint-Martin i Antoine. L'obra dona la volta al món i, entre 1920 i 1921 en són fetes a Nova York sis-centes representacions. A desgrat del xovinisme de la premsa francesa, i tot beneficiant-se de la tendresa que de vegades senten els francesos per les coses d'Espanya, pel pretès romanticisme espanyol, és molt ben acollida per la crítica. Edmond Sée anuncia que *Aux jardins de Murcie* ocuparà un lloc en els repertoris teatrals al costat de *L'Arlesienne*. Abel Hermant hi troba, entre el seu realisme, «deutats de poema». Léon Blum, que aleshores no estava absorbit per la política, ultra un *métier* dels «més hàbils i més fermes», troba que «el tema és bell i que fins té grandesa». En fi, Henry Bidou, l'actual crític de *Le Temps*, afirma que algunes escenes són «extremadament belles». «Aquelles — diu — en les quals el metge revela al pare de Xavier que el seu fill està perdut, emocionen per la grandesa, la concisió i la força.»

Res com aquestes opinions, estrangeres del tot, gens entelades per l'orgull nacional, el despit o la recança que deixen els apostates, ni exagerades pel partit pres d'afalagar, per fomentar-les, les apostasies, ens poden donar una idea, no ja del valor de *Maria del Carmen*, del valor de Feliu i Codina.

Desertor de la nostra cultura, el seu cas ens fa pensar si per a les cultures renaixents no és convenient que existeixin els apostates. Ells millor que ningú poden fer adonar, per l'obra realitzada dintre l'òrbita d'una cultura ja formada, de la força, l'empenta i el valor espiritual d'aquests pobles. Ens fan adonar també de les limitacions, dels sacrificis que imposa, enmig del plaer i la glòria de formar-la, una cultura i literatura renaixents.

Però encara el cas Feliu i Codina ens serveix per a un altre contrast: creador d'un teatre regional, mentre les seves obres de caràcter aragonès, murcià i andalús s'incorporen al teatre nacional espanyol, en formen part, tot derivant-ne una modalitat, les seves obres catalanes resten sense incorporar-s'hi. Pertanyen a una altra literatura inconfusible. A una literatura amb tots els caràcters nacionals.

DOMÈNEC GUANSE

— No em puc posar aquell mallot rosa perquè la mamà el troba massa escotat.

(Excelsior, París)

— No llenceu les pells de llonganissa, que després anirem a veure les feres del Parc.

(Gringoire, París)